

రాధామాధవ సంవాదము

కర్త :
వెలిచిండ్ల వేంకటచారి.

ప్రబంధము

పీ-12.

పీ-12

యస్. అప్పలస్వామి అండ్ సన్సు

పల్లిషర్సు అండ్ బుక్ సెల్లర్సు,

రాజమండ్రి.

1949

వెల 1-0-0

శౌ త మీ ము ద్ర ణా ల య ము

ఇ న్ని సు పే ట - రా జ మం ద్రే.

21-2-49 - 1000.

రాధామాధవసంవాదము

— శ్రీరాధామాధవసంవాదము —

ప్రథమాశ్వాసము

— — — — —

- క. శ్రీ రుక్మిణీమనోహర, కారుణ్యసుధాసముద్ర కంసమథనయ
 క్రూరాంబరీషముజనా, క్రూరచిదానంద కృష్ణగోపముకుందా. 1
- ప. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నారచియింపంబూనిన రాధామాధవ సంవాదం బను
 మహాప్రబంధంబునకుఁ గథాక్రమం బెట్టిదనిన. 2
- చ. అనవరత ప్రబోధకరమా మిథిలాపురమందు నొక్కనాఁ
 డనఘుఁడు ధన్యుఁడౌ జనకుఁ డార్యులతో నుఖిలీల నుండి సాం
 పున సకలావతారములపుణ్యకథ ల్వివరింప వించు నా
 చువవు న వేఁడెఁ గృష్ణకథ సత్యనిధిన్ శుకయోగిరాయనిన్. 3
- చ. అడిగిన భక్తితోడఁ బులకాంకితుఁడై నయనాంబుజంబులకా
 పెడల యుదంబుధార యదువీరుని గృష్ణుని సన్నుతింపఁగాఁ
 బడసితి నెంతభాగ్య మని పద్మదళాక్షుఁ డలంచి మ్రొక్కుచుకా
 బడలిక దీఁగ బాపములు వాఱఁగ భాగ్యము చేర నిట్లనెక. 4
- గీ. జనకరాజేంద్ర వినవయ్య సావధాన, మతిని గృష్ణునిచరితముల్ మహిని విందు
 మవి రుచింపవు మాకు మాయసుభవంబు, చెలగుశృంగారరూప మాఁ జిత్తగింపు. 5
- మ. యమునాతీరమునందు బృందదరి బాగౌపల్లె ప్రేషల్లె నా
 నమరున్ గొల్లలపల్లె తజ్జనులభాగ్యం బెంతవర్ణింతు మొ
 ల్లముగా నందఱుఁ గొల్లలాడుదుఱు పాల స్నేతఁ దస్నేతయై
 యమితానందుడుఁ నందుఁ డందు దగు దేవాధీశభోగంబులకా. 6
- గీ. తీరుగాఁ గై నేయు లేరులచందానఁ, బొదుగులతోడియాఁగదుపు లమరఁ
 గనుఁగానక మదిండుగజములకై వడిఁ, గొమ్మలవృషభము ల్కొమ్మరుమినులఁ
 జివ్వకు నటు కాలు ద్రవ్యవీరులరీతిఁ, జలపోరి పెనగుకోడెలు చెలంగఁ
 జెంగున దాటుకురంగంబులవితానఁ, జురుకైనలేగలు సొంపుమిగుల

గీ. నదియొ చతురంగబలములై యతిశయిల్ల, మెల్లమై యున్నచేత నల్లకొన్న
ఫలితవనములు కోటలైపరిధివిల్లు, నందుఁజెలువొందు నందుఁ డానంద మొంది. 7

క. ఒకపశువుఁ బ్రోచువానికి, సకలఫలంబులును గల్గు సంతతమును కో
టకుమించుపశుగణంబులఁ, బ్రకటంబుగఁ బ్రోచు నతనిఫల మే మందుకా. 8

గీ. అతినిపుణ్యంబుననో లేక యతనిపుణ్య, పత్నియగు యశోదాదేవిభాగ్యమునకొ
కృష్ణుఁ డుదయించె వారి కింకేమి తెలుప, జలజనయనునిభక్తవాత్సల్యమహిమ. 9

చ. చిగురులపాదము ల్మృశలఁజెల్పిడువేళ్ళు నోయారిపిక్కలుకా
జగితోడ లందపుంబిఱుదుఁ జెన్నగుబొజ్జ వెడందచోమ్ము బా
గగుకరము ల్నునుంగళము నద్దవుఁజెక్కులు నవ్వుమోము లే
టగుకనుదోయి ముద్దుగురియిక్ బెరిగెన్ హరి యందు బాలుండె.

నీ. పట్టాభియోగసౌభాగ్యము ల్లిలకించి, నందుండు సంతతానంద మొందఁ
దొట్టుపల్కులు ముద్దుదోలఁకుఁవృణం గాంచి, మరిసి యశోద సమ్మోద మంద
నవమోహనాంగ సౌందర్యంబు భావించి, పసిగాఁపుగుబ్బెతల్ వైఁబడంగఁ
బూటపూటప వృద్ధిబొందురూపముఁ జూచి, జనులెల్ల నాశ్చర్యమునఁ జెలంగఁ

గీ. దలిరువలె గోమునై మొగవలెను సోగ, యై యలరువలె మృదువునై కాయనలెను
బెక్కువై పండువలె నెఱచొక్క మగుచుఁ, దేనెవలెఁ దేటయై కౌరి తేజులై 11

ఉ. అప్పుడు లేతప్రాయమున నాడుచు నందునిముద్దుఁ జెల్లెలా
కప్పురగంధి రాధ యనుకన్నియ యొక్కయనామధేయుఁ భి
న్నప్రపంచె పెండ్లియాడి మగఁడం చని చూడదు వాని వాఁడు నా
యొప్పులకున్నఁ గన్గొనఁగ నోడును వీడను గొల్లవెట్టిచేకా. 12

క. వెన్నెలను జలువ పుట్టిన, చెన్నునఁ బువ్వులను దావి చెలఁగినరీతికా
గన్నియసకలాంగంబులఁ, దిన్నఁగ నొకవంతె వొడమె దినదినయనకుకా. 13

క. వనిత తనుఁదానె చూచుక, తనలోఁ దా నున్ను రను వితాకై తనకుకా
దనసాగుకుఁ దనముచ్చట, కనువైనప్రియుండు లేని యారాటమునన్.

క. తొల్లి తప పేమిచేసెనొ, తొల్లగఁ బసిపాలుండైన గోపాలునితో
మల్లాడుచు నెల్లప్పుడు, చెల్లాటల నుండు రాధ జలిబిలితమిచేన్. 15

క. బాలుఁ డగుకౌరి నెత్తుక, పోలాగతి ముద్దులాడు సేపొద్దు వృధా
కాలక్షేపంబునకును, జాలక రాధాలతాంగి చాలవిరాళికా.

ఉ. భావిఫలాభిలాషమున బాలుని కేమట కుగ్గు పెట్టుచు బె
య్యపులపాలతో జలకమార్చును దాఁ దొడనుంచి యేమిచూ
చేవనినవ్వుచుక బయలుచేర దడియొత్తి సీరామరక్షతోఁ
గావురక జక్కబొట్టు నొసలక ఘటించి కదించు నుద్యోలక.

17

ఉ. నావెలలేనిమానికచు నాతొలిసోముల మెట్టపంట నా
దేవుడ నామనోరథముఁ దీర్చి జనించినచక్రవర్త్య నా
జీవనజీవనంబు యదు కేఖర యించుక నిద్ర పోగదే
యోవెడమాయకాడ ! యని యుద్యోల నూచును రాధ మాధవున్.

గీ. ఏమఱిచి కృష్ణుఁ డిందలూఁ జొరఁబడి యన్న పాలు పెరుగు పెన్న నెయ్యి
కొల్లలాడుచుండ గోపిక లొక నాఁడు, దొమ్మిగూడి రాధతోడ ననరి.

19

క. ఉట్టపయి నున్న వెన్నల, చల్లెల్లను గొంచుబోయి సంగాతులతో
నాట్లాడఁదొడఁగె మాటలు, కెట్లా కడవెళ్ళునమ్మ యిట్లాగయినక.

20

క. ముద్దిమ్మని బలిమిని మా, ముద్దియచే నున్న వెన్న ముద్దుల గొనె నీ
ముద్దులబాలుఁడు నీ కిది, ముద్దయినన్ గొమ్మమాను ముద్దుటవమ్మా.

21

క. బంతులటంచును జెలివను, బంతులు బిగఁబట్టి లేదు బంతి యటంచుక
గంతులువైచెవను మును గని, కాంతా యిటు తగునె యెంతకవలారలకుక.

22

క. మందకుఁ జని రాగను మా, మందగమన నాగి సీదుమగఁ డెవఁ డనుచున్
గండువమాటల నడిగె, న్నందమె మనజాతి కిట్టి యాగడము చెలీ.

23

క. నీనైన బుద్ధి తెలుపుము, నీవలనన గాకయుండె వేమె యశోదా
దేవికిఁ దెలిపెద మనఁగా, నావేళకుఁ బులిమిపుచ్చి యారాధ వడిక.

24

క. ముద్దిచ్చును గోపాలుఁడు, వద్దను నడయాడుచున్న వార్తలు విన్నక
గద్దించును లేదన్నను, బద్దించును జూడకున్నఁ బరితాపించుక.

25

ఉ. ఓయి మనోహరాంగ పనియున్నది పోయెదుగాని యిట్లు రా
వోయి మహానుభావ యని యూరక పిల్చును బిల్వ సేమి రా
ధా యని యాతఁడున్ బలుకఁ దా విని నవ్వుచు వేగ నిందు రా
వోయి భుజింపఁగావలదటోయి యటంచు వచించు బ్రాశ్రితోక.

26

చ. పడుచులతోడ నాడ పసిబాలుఁడవా వలదన్న మాన వా
గడములు కొన్ని నేర్పితివి కల్లరి వైతివి కొల్లకాడ వై

దుడుకులు నేయసాగితివి దొంగిలఁజొచ్చితి వేమి తెల్పినన్
వడిగఁ బరాకుచేసికొని వాకిటి కేగదు పిల్వఁబిల్వఁగన్.

27

ఉ. బుద్ధులు దెల్పఁబోవుగతిఁ బూనుక కన్నులు పుట్టుకొంచు నే
ప్రార్దన లేచి యింద్రఁబడి పోయెద వమ్మక చెల్ల పిన్నపుం
బెద్దపుఁగావు బువ్వ దినిపించెదఁ జక్కనిసామి రార నా
ముద్దులకృష్ణ రార యని మ్రొక్కుచుఁ జీరును రాధ మాధవున్.

28

ఉ. అల్లడ దొండపండు వలెనా యని వాతెర యాన నిచ్చు నీ
కొల్లవె పుట్టచెండు వివిగో యని చన్దవఁ బట్ట నిచ్చు రా
గోల్లి మయూరసింఘ మడిగేవని పెన్నెరు లంట నిచ్చుఁ బో
కల్లరి యంచుఁ గృష్ణఁడు నగ న్నగి రాధ యదేమిరా యనున్.

29

సీ. తీరుగాఁ కస్తూరితలకంబు దిద్దుచో, గమకించి నెమ్మాముఁ గదియఁజేర్చు
వఱాయలుగా గంధంబు మెయినిండఁ బూయుచో, బరికించియిష్టవల్ గరీగనంటు
మెలపుగా సిగను బూవులదండ చుట్టుచో, బులకించి కుచము వీఁపునఘటించు
హరువుగాఁ గై నేసి యద్దంబుఁ జూపుచో, దిలకించి తనమోముఁ దెలియఁజూపుఁ

గీ. జెలగి మాటాడబోవుచోఁ జెక్కు గీటు, బిలిచివీడెం బొసగుచోఁ తెదవిఁగ్రోలు
గదిమి వైబడఁ దిగుచుచోఁ గాఁగిలించు, దమిమనంబున నాఁటిరాధావహూతి. 30

క. కడిమాడనేయుభోజన, మిడుఁ బిడికిట నిముడువలున లిచ్చును బెడఁగై
తొడవులు దొడుగును బడిబడి, గడగడ కొకవితసాగను గావించుపారిన్. 31

సీ. ఎవతెతో సయ్యట మింటిలోన నటంచు, భయపడ నడలించు బైటనుండి
చంట్టితైక నడల్పి జారుపైట మటించి, యేని బాగని వేడు నెదుటనిల్చి
వాకిట చుగవారు రాకుండ నిలువంచు, జలువకోక ధరించుఁ దలుపుమూల
దాఁగఁగేరపు పల్కుదారి గాదని దూరు, వలదని మురిపాన వద్ద జేరు
నాఁడునాఁటికి గోపాలుఁ డీడుమీఱి, తొలుత నూనూఁగుమాసాలతోఁ జెలంగఁ
బదరి మునువలె బైబక్కుబడఁగ నళికి, బెళఁచు వగఁగుల్కు మరునికి బెదరి రాధ.

క. ఆరాధనసూజవృద్ధ, నీరీతుల నిరుగుపారుగు లెఱుఁగకయుండన్
గారాబునేయఁ గృష్ణఁడు, చేరక తా నది పరాకు చేయుచునుండెన్. 33

సీ. తొలుదొల్లఁ బసిగాపుఁగులుక గుబ్బిత యొంటి, పొటైనమోము తప్పకయెచూచుఁ
జూపువెంబడిఁ దన్నుఁ పొచి సిగ్గున నిల్వ, దలయూఁచి కోరికల్ దెలియ నవ్వెన్
నవ్వువెంబడిఁ బిన్న నాటిచుచ్చిక లెంచి, నను నయోదయజూడ వనుచుఁ బలుకుఁ
బలుకువెంబడిఁ గేలఁబైటకొం గెడలించి, న్నుజునను లాన తొమ్మునకుఁ జేర్చు

గీ. జేర్చి మునిపంట జగిమోవి జీరనొక్కు, నొక్కి సొక్కించుయకేలి న్రుక్కజేయు
జేసి కనుమాటి యింటికె జేరనరుగు, నగి తనుగానిరీతి తనంతనుడు 34

క. ఆచిన్నెలు సవసవగా, జూచాయగ విని చలించి న్రుక్కినరాధక
జూచి యదేమే రాధా, నాచాయక సిగ్గుపడెదు నాహరి కనియెక. 35

నీ. చెంత నీవునులేక చింతతో బవళించి, నిదురబోవుచునుండ నిన్నరేయి
కలలోన నొక్కచక్కనిరాచకొమరుండు, వోచె నెవ్వర డటంచు వోచదాయె
నొకకొంతనేపు తప్పుక చూడఁజూడంగ, నీసొల్లికైయున్న నీవటంచు
రార కృష్ణాయని బారితో జేసాఁప, నేమె రాధాయని యెదురుకొనుచు

గీ. నెనసి యేమేమె వింతగా నింపానరెప్ప, నంత మేల్కొంచి నినుఁగాంచి యదితెలొచి
మరిపెమున నిన్నుఁజూడక మోమువంచు, కొంటి నాసిగ్గు నేమనుకొందు నోయి.

మ. అనిన బక్కున నవ్వి చిక్కితివి రాధాసాధువే యంచు నుం
టిని నీనాధునమీఁదిప్రేమ విసఁగంటిన్ దుంటవిల్లంట వెం
టనె యంట న్ననవింటితూపు లెద నంటన్ దుంట లింతేల నీ
ధ్వని వాచారసభావభావభవగాధలో నీవగ దైల్పడిన్. 37

క. పిరిదాఁపఁ దావి దాఁగునె, పరిపరి పలుకేలనిజము పలికితి వా నా
ధర విసమె “సత్యవాణీ సరిస్వతి” యటన్నమాట చదువులలోనక. 38

క. అనిపల్కు శౌఁపలుకుల టను మెచ్చుచునిన్ని నాశ్శృకును నీవైనక
మననోటిగి చిక్కిఁబట్టితి, తనుఁ బో యని కృష్ణతోడఁ దానిల్లనియెన్. 39

నీ. కిండచక్కెరపానకంబు గావలెనందు, వనిగోరవేమిరా యంబుజాక్ష
రంగుబంగరుబోఁగరాలు గావలెనందు, వని గోర వేమిరా మదనజనక
యిసుకతిన్నెలమీఁద నెక్కఁగావలెనందు, వది గోర వేమిరా మదనయాప
తోడిబాబురతోక నాడగావలెనందు, వది గోర వేమిరా యమరవంద్య

గీ. తియ్యనైయున్న యలమోవి తేనె వలతో ?
జంటగొనియున్న యలచన్ను లంటవలతో ?
త్రొక్కికదసినపిఱుఁదుల నెక్కవలతో ?
బొడువాయక స్త్రీలతో నాడవలతో ?

ఆ. నీకువాడమెల్ల నిన్నరాతిరి గంటి, నమ్మచెల్ల నిను నమ్మరాదు
నవ్వుగాదు రేయి నాప్రక్కలోనుండి, కలువరించలేద చెఱులనెల్ల.

ఉ. అందుల కాసయేని మగవాండ్రపయిం బడి దూరు వొండఁగా
నెందుకు కంటి కింపయినయింతుల నల్లుఁక బెండ్లిసేయనో

పాండుగఁ బ్రోక్షుపోకలకుఁ బూనితివేనియు మేము నేరమో
యందఱవంటిముచ్చటలు నాటలు పాటలు నోటిమాటలుకా.

42

క. చిన్నప్పడె యెడఁబాయక, కన్నుల నిన్నెపుడుఁ జూడఁగలిగిండును నేఁ
డెన్నంగ నీదుసయభిము, క్రొన్నెలపాడు పయ్యె గగనకుసుమం బయ్యెన్

43

చ. అమరదేవ నీకొఱకు నల్లకబ్బికగా వసించు మి
ద్రుజ మపు డెచ్చురున్ మనలఁ దాకి తలంపరు నేఁడు వింటివో
మఱి వినలేదో యీజనులమాటలు వాడల నాడ నాడ నీ
పరువులు చూచి నాపయిని పాపముఁ గట్టి రిఁకేమితెలుపుదున్.

44

క. మచ్చరమున నొక రనుకొన, నొచ్చెము నాయందుఁ గలదె యొకనాఁడైనన్
ముచ్చటగా నినుఁ గొఁగింట, గ్రుచ్చితివో లేనిచొరవకుం జొచ్చితిమో

45

క. నే నిందుకొఱకె నవ్వస, నో నోడుదు వట్టినింద లందితి నయ్యో
యైన దిఁక నాయె నందుకె, పూసుద మందఱకుఁ గన్ను పొడిచినరీతికా.

46

క. నామనసులోనికొఱకి, నీమజనంబులె విజంబు చేసిరి మన కీ
నీమం బెందుల కీవఱ, కేమాయెను గొదవ లోకు లిటులాడుటచేకా.

47

సీ. చూడనేర్చిననాఁడె సొలపుగా మునుమున్నె, చేరంగ ననుఁ గటాక్షించినావు
నవ్వనేర్చినాఁడె ననువుగాఁ కొలుదొల్త, నాతోడ వగగుల్క నవ్వినావు
పల్కనేర్చిననాఁడె భావంబుగా ముందు, నత్తత్త రమ్మని యాడినావు
నడవనేర్చిననాఁడె నమ్మికగాఁ దొల్త, నొడరి చేపట్టి కాలద్రొక్కినావు
నాఁడు నేయనియోజన నేఁడు గలదె మరుఁడు దైవంబు సాక్షులు మనమనములు
విను సదాచారినిరతులు విబుధులైన, ఘనులు తారాశకాంకులు గాదె మనకు. 48

చ. అన విని రామ రామ యిటు లాడఁగఁ జెల్లునె నీకుఁగాక నా
మన సరయందలంచితివో మక్కువతోఁ గరుణించి నీవు పెం
చితను వింత నీ వగడుసేసిన కాదనువార లెవ్వరిం
దున కొడిగట్టినకా వెనక దోసము గాదఁటె రాధికామణి.

49

క. నీతోడఁ జర్చనేయిఁగ, బోలే నామనసు కొకటి పొడమినఁ బొడమున్
నీతోడఁ బలుకరా దిఁక, వాతప్విత్ర మొదలఁ బడచుపాఁడను నేనుకా.

50

క. అని విలుగ నాడి యంతనె, తపసంగడికొండు పిలువ, దానాపలుకుల్
విని హోయని యెలుఁగిచ్చుచు, వనజాక్షుఁడు వెడలె మరల వచ్చెద ననుచుకా.

చ. రమణీయు సంతఁ జేదొరకురత్నము నాఁచుకపోయినట్టు లోఁ
గురులుచు నేరికినె దెలుపఁగూడక దొంగను దేలుగుట్టు చం
దమునఁ దపించుచు న్నులిననాఘఁడు ముక్ విడ నాడినట్టివా
క్యమలకుసంగతుల్ తఱచుగాఁ దలబోయుచుఁ బింత సేయుచున్. 52

గీ. పారుగులిరుగులచెలులతోఁ బోయె ననుచు, గొం డెములుదెల్పును యశోదకోపగింప
శౌరి రూపింపుమని తన్నుఁ గోర నెవరి, నడుగవచ్చెదుపడుచుల నడుగుమనును. 53

సీ. పనిలేనిపని జారుపైఁటతో నడయాడు, ముసిముసినగవుతో మోము వంచు
గడగడ కొకవింతిగా మేనుఁ గై నేయు, దోడిబోటుల వృధా దూరి పలుకుఁ
బలుమారు ముంజీతిచిలుకను ముద్దాడు, గని కాననటులఁ గ్రేగంటఁ జూచు
నొంటిపొత్తైనచో నున్నురు మని నీల్పు, దనుఁజూచునెడ గిరుక్కునఁ దొలంగు

గీ. నవల నివలను గుసగుసల్ నవనవలుగ, వినియు వివములుగాఁ జేసికొనుచు మొదటి
నీటులకుఁ బోక పోవక నిలువలేక, మురియు నీలీల గోపాలుమోల రాధ. 54

క. డాము ననుఁ జెంతఁ బిలిచితి, వాయను నిన్నేనుఁ బిల్వ నంచన నట్టే
పోయి నునుబువ్వు లివి వలె, నే యనునవి వలదటన్న నీక నెట్టు లనున్. 55

ఉ. ఘల్లున మ్రోయ నందియులు గజ్జలు మువ్వలు సందడింపఁగా
నల్లనిమ్మేనుడా లమర నవ్వుచు నల్లన నీవు రాఁగ రా
గిల్లుచు రబాతో దిగియ గిల్లెద వేమిర మెల్ల మెల్లనే
యల్లఁడె యగ్గ మియ్యమని యందురు గావున నెవ్వఁ డేమనున్. 56

క. రారా నందకుమారక, రారానవనీతచోర రారా కృష్ణా
రారా రాజులయేలిక, రారా ముద్దులమురారి రారా శౌరీ.

కా. రారా నందకుమార రార యదువీరా రారి రాకానుభా
ధారాకార మనోహరాంగ దయలేదా యైన నాయొంటికిన్
రారాదా నినువంటివాని కిది మేరా విన్ను నేమంటిరా
యేరా నీదగుజొంటితేనెతెరమో వీరా మనోవల్లభా. 58

చ. ప్రకటమసౌభరూప పసిబాలుండ వంచును నమ్మి ప్రక్క నుం
చుక నిదురించఁగాఁ బుణుకుచున్ గుచముల్ బిగఁబట్టి మేను మే
నికిఁ గదియించి పల్పెదవి నిల్పితి వేమిర మేనమామపో
లికలకుఁ జొచ్చినాడవో ? భల్లీ యనుచున్ దలయూచి నవ్వుచున్.

గీ. ఒంటి నెదులైన రాధ యోహోః కృష్ణ, దాళు తాళు మటంచనఁ బాళు శౌరి
పడుగు దన్ను పృథ్వికమాట పైఘటించి, తాళు తాళు మటంచనుఁ దనకుఁదానె.

చ. విడు విడు నీకొసంగ నని వేటొకబాటున కొక్కతియ్యమా
మిడిఫల మీయఁబోవ బలిమింగొని తా మొనపంట నొక్కె గ్రు
క్కెఁడురస మాని నీతృప్తు లొగిం జెలఁగం దలయూఁచి చూచె గే
రడమున రాధకామధుర రాగనుధాధరపీటి సారెకున్.

61

క. ఆముద్దుమూచి రాధిక, యేమటితి నదేమి మూచి తీవస నగి నే
నేను నినుఁ జూచినట్టులు, నీమనసునఁ దోఁచెఁ దెలుపు నీవని వేడెన్.

62

చ. తెలిపెద గమ్మటంచు సుదతీమణి దుప్పటికొంగుఁ బట్టి లో
పలిపడకింటికిన్ దిగువఁ బద్మదళాతుఁడు మోడిమానిసిం
బలఁ జని తెల్పుమంచనిన మంచిది పానుపుఁ జూడుమన్న ని
శ్చలుఁడయి కొంత నేపునకు జవ్వనిఁ దప్పక మూచి యిట్లనుక.

63

ఉ. మొన్న నె తెల్పలేదటవె మొన్నటి నిన్నటి పిన్నవాఁడ నాఁ
కొన్నను నీవు భోజనము కోరి యిడకవలె నెత్తిపెంచినా
వెన్నఁడు లేనిమాట లిటులేటికి నాడెదు మాటిమాటికి
గన్నులఁజూడు మల్లుఁడను గానఁటవే యన రాధ యిట్లనుక.

64

నీ. పసిబాలుఁ డందునా పరికింప నూరిలో, నీవు జూడనియట్టి నెలపు లేదు
వగఁ గానవందునా మగఁడు నీవే యని, నీరాకఁ గోరని నెలఁతలేదు
విననేర వందునా విద్యలయొరగల్గు, నీ వెటుంగనిపాటి నీతిలేదు
దయఁజూడ వందునా ప్రేయసుతో నయముతో, నీవు లాలింపని నెలఁత లేదు

గీ. అన్నిటను జాణవే యాదు వైన నాదు, కూర్మి నెఱుంగనిదొక్కటే కొదవ నీకు
నీకు నీయంతఁ దోఁచని నెనకు కలిమి, వచనరచనలఁ దెల్ప నెవ్వరితరంబు.

65

ఉ. పెంచినదాన నంచుఁ దలఁపించెదు సారెకు సారె నీడు ప్రా
పెంచినదాన నామ నిది యెన్న రహస్యము మావివిల్కలన్
వంచనలేక పొదివిడి వారక పోషణచేసి పెంపు గా
వించుట తత్ఫలం బనుభవింపనొ యన్యులపాలు నేయనో.

66

మ. వినరా వావుల కేమి కాముకుల ముక విన్నాము కన్నాములే
నినుఁబోలంగలవానిఁ గాన మవులే నీ నేర్పు లోకంబులె

ల్లను గల్పించినభాత భారతికి యేలా లోబుండె వాని నై
కొనఁదాయె నిటువంటిసామెతలు నీకు న్నాకుఁ గానున్నవే.

67

ఉ. లేదని కుండినకా ఫలము లేదని దైవము దూర నేల ? నీ
కేదయరాపలెక వెనుక నీవె తలంచుక చేరఁదీపలెక
కాదని పైకొనన్ వరుస గాదని నిన్నెద నమ్మియుంటి నీ
వేదములేక నన్నుఁ గడ కింతకుఁ దెచ్చుట నేఁ డెఱింగితికా.

68

శా. ఓహో యత్తను నంటెనేని నతఁ డాయుష్కృతుఁ డొనంట నా
యూహలోకము సామెతాయె నన వేదోక్తంబు గాదందువే
నాహా మంచిది భూమిసామికిని నాల్లె యుండి యత్తట సం
దేహంబా యిది వేదమందె వినవా నీనూట నీకే తగుకా.

69

ఉ. ఎన్నఁడు పెద్దవాఁ డవుదు వెన్నఁడు జాణతనంబు నేర్చు నీ
వెన్నఁడు నామనంబు ఫలియింపగఁజేయుదు వంచు గోరి నే
నున్నదివల్లవీజనుల యుల్లముఁ జల్లగఁజేసి మెచ్చుకొం
చు న్ననవింటివానిషని చూఱులు వెట్టుటకా మనోహరా.

ఉ. భూషణభూషితాంగ పరిపుల్లసగోరుహ నేత్ర నీకు సం
తోషము విచ్చినప్పుడె ననుక దయజూతువు గాక యూరకే
దోషపుటంచు నన్వేతలఁ ద్రోయకు నేనిక మాన నీవపు
ర్వేషవిలాస మేఘము భరించెద మత్కుచపర్వతంబులకా.

71

క. విను కాకుండిన వేటొక, తనువున నినుఁ జెట్టఁబట్టఁదలఁచెద నపుడుకా
వినవేమొ వావివరుసలు, తనువులకర్మంబొ జీవధర్మమొ చెప్పునా.

72

వ. అనిన నబ్బాలికామణికి గోపాలమాడామణి యిట్లనియె.

ఉ. క్రమ్ముక యెన్నిపల్కెదవు కానివిపోనివి గుంపునేసి వే
దమ్ములు నీకులుం దగవు ధర్మము శాస్త్రములుకా స్మృతుల పురా
ణమ్ములు నీకుఁ జక్కనయినకా సేవారికెఁ జక్కనొనెని
సమ్ముతు లూరివారలకుఁ జాటవలెంగద నేఁడు ముందుకా

ఉ. మంచితనాన వల్లనినమాటలు నీకెగబోతె లయ్యె నా
నంచు భవత్ప్రియంబునకు నై వినన గొఱగా దిదేల నీ
కించుకవల్ల నేమి యొకయించుక వావి దలంచుకొమ్ము ను
న్నించుము నన్ను ముచ్చటయు నేస్తముఁ జాలదె రాధకామణీ.

75

ఉ. పెంటనె పాప వేల యవివేకము గట్టెదు వాని గాదు న
న్నంటకు మన్న అంతులిడి యల్లనిమంచితనంబులేదు పా
మ్మంటివి యత్తనేయుపని కాఁడి లేదనుటే నిజంబు నీ
వంటియభిజ్ఞురాలి కిటువంటివి యంచి నొకో తలంపఁగకా.

76

గీ. అవనిఁ గాంతలు స్వేచ్ఛావిహార లగుట, తెలిసియే కాదె బ్రహ్మ విధించినాడు
మగువకొక్కఁడె మగవాఁడు మగఁడుగాఁగ, రాధయని ధర్మశాస్త్రవిహారముగద.

న. అనిన గోపాలగ్రామణికి రాధికావధూమణి యిట్లనియె.

క. మహిదేహ సుఖ మెఱుంగక, తహతహపడి పరసుఖంబుఁ దాఁ గన కిహమున్
- సహి పరము న్నహి యైతే, సహజమ యామగనిఁ గొల్వఁ జలమో ఫలమో.

78

మ. గతి వీడఁచును బిన్ననాఁడు తమవేడ్కన్ బెద్దలొప్పించు రె
వ్వతే కెవ్వఁడు మగండు కానరు మనోవాక్కాయకర్మంబులం
బతి యెవ్వఁడని తోచె వాఁడె పతిగా భావించునాతే పతి
వ్రత నాపవృత మీమతంబు చెడుతోవన్ బోవ నే వేటివే.

79

క. ఒక్కటి గల దైన మనో, వాక్కాయములందుఁ జెడ్డవారలతోవన్
ద్రోక్కక మక్కువ నొక్కఁడె, దిక్కిని దక్కినదియే పతివ్రత తలంపన్.

80

క. మగఁడు మగందని మగువలు, తగవులు నడపినను గాక తమ గొల్లనినో
నగుఁ గా దని దండించునె, తగవుఁ ధర్మాసమునఁ దగి మగఁ డోహా.

81

క. నిను నొక గాదన నేమో, యన వెఱుకును గాని మిగిలినందులకై తే
ననువారు వీరు నొకఁగా, దనఁగాఁ బనియేమి యొకరికై బ్రతికెదనే.

82

చ. బుడుతవు నీ వసద్దతనముల్ బచరించెదు బుజ్జగించి నే
నడిగినఁ బాపమంచనెరి వంతకు నీకుఁ బనేమి నీకుఁగా
బడిబడి బాలనాఁడు మఱి పాలును నుగ్గిడనాఁడు నుగ్గునుకా
నడవుచు నేనె పెంతునట నాకు స్వతంత్రత లేకపోయెనే.

83

చ. పలుకులకేమి యేవగను బల్కఁగఁజాలవు నిన్ను మించి యు
క్తులు పచరింప నాతర మె, తొల్లిటివారలయాడికొలుమా
టలేకద పల్కఁబోయిన నొడంబడికల్ పనిగావు నాపయిన
చలమొ ఫలంబో యేల కరసానలబట్టెదు మాక్తికంబులన్.

84

ఉ. పాపము పుణ్య మేర్పరపఁ బాల్పడినాడవె నీవు నీకు నీ
పాపము లేల నీకొఱకుఁ బైబడి దీనత నొందజేసె నా

పాపము నిన్నుఁ గూడఁగలభావల క బైదు బుణ్య మిందుపైఁ
పాపము పుణ్యముం గలదె భావమునన్ బరికించిమాడగన్.

85

క. పో నామాటలు పూర్వపక్షములుగాఁ బోనాడి పోనాడి యా
నా నీమాటలె నిల్పుకొంటి నవి సిద్ధాంతంబుగాఁ జేసి నీ
తో నింకేటివితండముల్ పలుక నేర్తు న్నేటితో నిగ్రహ
స్థానం బైతిని నీవి దెల్పుపలుకే శాస్త్రంబు తక్కింపఁగన్.

86

క. శృంగారవితవంటిది, యంగన కడుఁబ్రేమచేత నానందముతో
నంగీకరించినం దగు, భంగంబున కోర్వఁగలదె భావజునిధి.

87

చ. లలితుడ వాడు వంచు మొదలక జదివించిన దెల్ల నేటికిన్
గలిగెను గాళ్ళపైఁ బడినకామినిఁ గాదని వాడ వాడలక
గలమగ నాంధ్రకాళ్ళ బడఁగాఁ జదు వున్నదె మాటలేల నన్
సాలపునఁ గూడరా మనమతీఱఁగఁ జల్లనిమాటలాడరా.

88

క. అల్లుడ వైనందులకుక, జెల్లుగ నుపకార మొకటి నేయుము నామే
నెల్లఁ గడుఁ గ్రాఁగుచున్నది, చల్లనినీమేన నొత్తి చ్చల్లార్చు మిఁకక.

89

గీ. నన్నుఁ దాఁకినపుడె నామేనికాఁకులు, నిన్ను సోఁకు ననుచు నెన్న వలదు
నిన్ను సోఁకఁబోదు నిను మున్ను గూడిన, మందసకులతనువులందుఁగాక.

చ. ఇపుడు మచీరువాక్యముల కీకొనవో యని డెందమారకే
తెపతెపిఁ గొట్టు కాడెడిఁ బడింబడిగా నిదెచూడు మంచు న
చ్చపలమృగాక్షి లేచి యలసారసలొచను కేటఁదమ్మి నం
దపుటురమందు మోపుకొని తల్పు బరాలన మూసి కృష్ణునిన్.

91

ఉ. గొబ్బన శయ్యకుక దిగిచి గుత్తపుటబ్బురపుబ్బునిబ్బెపుం
గుబ్బ లురంబునం దలమి క్రుమ్ముచు మెచ్చుచు మోచితేనియల్
బాబ్బనఁ బాఱఁ గాఁగొనుచు సొక్కుచు ముద్దులఁ గొల్లలాడె త
బ్బిబ్బయి కొంతసేపు చెలి ప్రేమ నదేమనుచుక వచింపకక.

92

గీ. అత్త మల్లాడునప్ప డయ్యంబువాడ్వు, దూరకుండుట సరిపోలకుంటాడు
పరవశతచేత నేమియు బదులు నేయ, మనసులోఁ దోచకుండిన యునికి గాని.

93

సీ. మొదలఁ బుక్కిటిపీడె మొసఁగి యెంగిలి గాదె, మంచిదిమ్మునుచు నిప్పించుకొనును
తానె గుబ్బ లురంబు నాని వోసము ద్రొబ్బు, మంచని నేలఁ బట్టించుకొనును
పలుమోపితిప్పాయె బదులైనఁ బరిహార, మంచ కెమ్మోవి నొక్కించుకొనును
పరవశయై మొక్కిమఱచితి నేఁ బెద్ద, నంచని మరల మొక్కించుకొనును

గీ. ఒకటి చెలిగోర కౌరి దా నొకటిగోర, గొరురుబ్రాయంపుధనమెల్ల గొల్లలాడి
రిద్దఱును దోడుదొంగలై యింక మరుని, కేమిలంచంబు బిత్తునోయెఱుంగరాదు.

సీ. కనుబొమల్ ముడివెట్టుకొని నీవు నే నంచు, వరుసవెంబడుల కై నాదులాడి
యాయతెంబై నిల్చి యటు కేల నొడ్డుక, విరులబంతులతోడ వ్రేటులాడి
యాయముగ్ దాకి హా యనినొచ్చి రోషాన, మురళించిగోళ్ళచే నఱకులాడి
కెరలి చేపఁజేనఁ గ్రిందు మీఁ దయి పోరి, భిరువుతో సందీక పెనఁగి కూడి
బడలి సొక్కుచు సోలుచుఁ బాన్పుమీద, బడుచులేచుచు మరలఁ బ్రైబడుచునుండి
రిద్దఱును గొంతనేపు పెన్నుద్దులగుచు, జగురువిలుకానిబిగుదు మాప్టిలనంగ. 95

ప. ఇట్లు పెనంగుచు ననంగసంగరారంభమున కిద్దఱుం జొరక యగరుహాపహానుంబుల
గుబుబుకొను కన్యకస్తూరితావులం బొనుగువడి కొంతవడిఁ జిత్రరూపంబులకైవడి
గదలకుండి రంత నగ్గోపికాకాంతునిం గవయుతమకంబున నక్కింబుకంతి యిట్టట్టు
గొట్టుకాంచుచు నతఁడు గదిసినఁ గదియనీక యాంతరలజ్జాధరంబున దాపురం
బులు వెట్టుచు నటిట్టు గుట్టునం జిట్టాడి బట్టిం దట్టివెలి యొమ్మనొయ్యనం
బయ్యెనకొంగుఁ దిగిచి యుదీకినచనుమిట్టల కట్టకేలకుఁ గేలుసాచినం బట్టిక చిట్ట
డుచు పట్టువిడుపుల చిట్టకంబులను వేగిరింపక యేమటించి లాలించి కాఁగిలించినం
గృష్ణుండు గదిమియదుముచు, నుదుటుసి బెంపుటుబ్బు గల్చిగుబ్బు లురమ్మునం
గ్రుమ్మి సొమ్మసిల హా యని కనుదమ్ములం దేలవైచుచు, మోహంపువగలను
మోము మోమునంజొనుపవచ్చినం దప్పించి యొప్పుక యవ్వల నివ్వలఁద్రిప్పియల్చిన
యెడలం గొబ్బునం జుబ్బనఁజూడఁగా వాతెరఁ గ్రోలిన నఱగన్నువైచుచు బెండు
వడి మునింగి విడువిడు మని విదళించి బదులుతెమ్మని పెదవి మొదలానం బొదివి
యాని నాలుకచేఁ జైవైఁ బెఱుకుచు, చూడకుమని దాకేలఁ గ్రేగన్నులు మొగిచి
నలకేలఁ జనుముక్కులు పులిమి బలిమిం దక్కితివని మరుక్కునం జాక్కిలేర్పడ
కొక్కుచు, మక్కువను గోటిఁసోకులం బొక్కిలి నిమిరి యవ్వలఁ దడవఁగడంగినఁ
దడంబడుచు, మెడబలిమితనంబున మోహరంబుగ దేహంబు లాహిరింగొను తెఱంగు
నకుం గలగి కన్మోగిచి నగుచు, నఖంబులఁ జెక్కిలి మీటుచు, లెమ్ములెమ్మని
కమ్మవిల్తునితేలికిం బయికొల్చిన మెలఁకువలం గవకవలు చెవులం దవులం జొనిపి
తనివిదీఱక విడివడక యొడలెల్లం గలయం గరఁగించితీ వేడ నేర్పితి? వవ్వతెమిదిఁ
పరాకునం బడలితి? వలసితి, విదిరా సుఖానందం, విదిరా వింతచందం, బని
పయ్యెదకొంగునఁ జెమట లెడనెడం దుడుచుచు, బొమలు ముడుచుచు, నన్నుం
జూడకుమని చివుక్కునం బయికొని యంతకంతకుఁ గందుకంబాడు కైవడిం
దూఁగాడుదు, మఱియునుం బాతరలాడుతులం గుల్కుచు, నల్లనల్లన లకుముకి

తెలుంగునం గెరులుచు, నప్పటప్పటి కాముద్దు లద్దంబునీగలం జూచుచు, నిట్లు నేనెద విది యెట్లుమఱుతురా యని భావవిరహంబునోపం గొంతవడి నిశ్చలంబుగ నుండి తలయూచుచు, రాలుపువ్వులు గ్రమ్ముచెనుటయు జాణుకొమ్ముడియు నెఱుంగక యందందు వింతపిలుపులం బిలుచుచుఁ గంతుసాయుజ్యంబందుచందంబున దనువు లేకీభావంబుగా నంటుకొన వ్రాలుచుఁ బ్రేమాతిశయంబునం జొక్కిచుఁ, గరంగుచు, నమ్మాధవుండు రాధికాపుంభావసంభోగశృంగారక్రీడానందసాగిరంబున ముసుంగుచుం, దేలుచుండె నంత.

చ. తెలతెలవాఱజొచ్చె నలుదిక్కులు విచ్చె శుకీపికావళుల్
కలకలఁ గూయఁజొచ్చె మఱి కంఠుఁడు విల్ రతిచేతి కిచ్చెఁ దే
టులరొద హెచ్చె జక్కవకుటుంబము విచ్చె సమీరుఁ డంత శ్రాం
తులకు ముదంబుఁ దెచ్చె మది నొచ్చె విటీవిట చోరకోటికిఁ.

97

నీ. మినుకుఁజెక్కుల గోటిచెనకు లేడవి కృష్ణ !, యదిగదా నీ వెఱుంగుదువు రాధ !
సొంపుకన్నుల నిడమంపు లేడవి కృష్ణ !, యదిగదా నీ వెఱుంగుదువు రాధ !
కెంపువారెరఁ బచ్చికెంపు లేడవి కృష్ణ !, యదిగదా నీ వెఱుంగుదువు రాధ !
నునుమేనఁ జిటుగాజునొక్కు లేడవి కృష్ణ !, యదిగదా నీ వెఱుంగుదువు రాధ !

గీ నిన్న మొన్నటివాడవు వేడు చూడ, వేడనేర్పితి వీమాట లీవు కృష్ణ !
నాకు న్నాశ్చర్యమైనది నీకుఁ దెల్ప. గూడ దదిగదా నీ వెఱుంగుదువు రాధ !

క. అని యొండొరు లిటులాడుచు, దినదినముల్ గలసి యొరులు దెలియకయుండక
గనుమాటి తిరుగుచుందురు, కనఁబడిక వారి బొంకుఁగావించు రొగిక.

98

నీ. తనమోవి పంటికొద్దిని జాణుక్కున నొక్క, గినుకతో విదళించుకొని వెఱంగుఁ
బెనగినఁ బోనీక బిగికాగిఁటఁ గనింప, విడువిడు మనుచు నల్లడలఁ జూచుఁ
జూపువెంబడి నొకించుక నీవిఁ జేనంట, దుడుకు మానవటంచు వెడలబోవుఁ
బోవుచో నొడిసి పో పోకుమంచు దమింప, నొడిపిచ్చుట జంటనుండ వెఱుచు

గీ. వెఱచి వెఱవని తెగువచే వెడలమఱుచు, మఱచి మఱవని తెలివితే మగుడఁదలచుఁ
దలచి తెలఁవనితెలపుచే దగులుపడుచు, పడుచుదనమునఁ దిరుగుఁ బైబడుచురాధ

ఉ. కూరిమిఁ గొన్నినాల్గిటులు గోపనుతుండు చెలంగుచుండి యే

మీర తలంపునంబడెనొ మెల్లన రాధను నిద్రవుచ్చి వా

ర్వారలకెల్లనుం దెలిపి రాతిరి వేకువజామువేళ న

క్రూరునివెంబడిక మధురకుం జని వేడుక నుండె నయ్యెడన్.

101

ప. అనిన నన్వలివృత్తాంతంబుఁ జెప్పె మనుటయు.

కా. వీక్షామాత్రఫల ప్రదప్రళయకావేరీ మహాపట్టణా

ధ్యతా ! శంకరపద్మనాభరఘునాథామాత్య గోపాలకా

దిక్షేమాంకరసోదరాగ్రజపదాత్మీయాధ్య ! వాఙ్మంజరీ

సాక్షాన్నందకుమారపాదయుగ పూజాలబ్ధ భాగ్యోదయా !

103

క. గంధేభగామినీకుచ, గంధాంకితవక్ష ! భాగ్యకలితకటాక్షా !

బంధురహయసింధురజయ, బంధురనయకీర్తి ! వంశ పావనమూర్తి !

104

తరల. మధురభాషణ ! మంజూభూషణ ! మాన్యసజ్జనపోషణా !

కథితపర్తన ! కీర్తినర్తన ! కాంక్షితాచ్యుతకీర్తనా !

ప్రథితలక్షణ ! బంధురక్షణ ! భాగ్యదాయకవీక్షణా !

మధితఘోరవిపక్షసార ! విమానితసిగభారవీ !

105

గద్య. ఇది శ్రీమద్వేణుగోపాల వరప్రసాదలబ్ధ శృంగార కవిత్యవైభవ

వెలిదిండల్ల తిరువేంగళార్యతనూభవ విద్వజ్జనవిధేయ వేంకట

పతినామధేయ ప్రణీతం బైన రాధామాధవ

సంవాదం బను మహాప్రబంధంబునందుఁ

బృథ మా క్వాసయ.

రాధామాధవసంవాదము

ద్వితీయాశ్వాసము

- క. శ్రీమత్సమస్తసద్గుణ, ధామా! రామాభిరామ! తాండవకృష్ణ
స్వామిపదాంబుజదాసా! శ్రీమగదలరామదాస! చిత్రవిలాసా! - 1
- గీ. అవధరింపుము జనకధరాధిపతికి, మనిని సంతోష మొదవ సన్మానితలకుఁ
దైనకుకయోగి రోమాంచితాంగుఁ డగుచు, నవలికధయెల్ల నిట్లని యానతిచ్చె. 2
- చ. ఆమరగఁ గార్యఖిద్దములయందుఁ బరాకయి రాధికామనో
రమణుఁడు కొన్ని నాళ్ళు మధురాపురిలో విహరించి యంత భ
ద్రముగ సముద్రమధ్యమున ద్వారకయిక్ పురమున్ ఘటించి రా
జ్యమునకు నాధుఁడై సకలసంపద లందుచు నొప్పె నప్పరిక్. 3
- క. పులమెల్లను రక్షించెను, దలిదండుగ్రిల చెఱలు వాపి తాఁ బోషించె
భల్లి! యిక్కఁ దగదె “నుపుత్రక, పులదీపక” యనెడుమాట గోవిందునకుఁ. 4
- ఉ. ఏవగవారు చేరిన సహించి తనంతటివారి, జేయుచుక
దైవము దాత తల్లియును దండ్రీయుఁ దానయి ప్రోవఁగా జగ
త్పావనమూర్తి యకా తనకుఁ బావనమాతను గన్నదేవకీ
దేవిని దన్నుఁగన్నవనుదేవుని నాపదఁబాపి పోచుటల్. 5
- మ. పదిరెండేండ్లగుప్రాయమందు నిటు గోపాలండు భూపాలురక
మెదలన్ మీఱఁగనీక లోఁగొనుచు రుక్మిణ్యాదులన్ గన్వలన్
బదియార్వేల వివాహమై సగుణరూపబ్రహ్మమై కన్నవి
న్నదిగా దీమహిమం బటంచు ఘను లెన్నంగాఁ జెలంగెఁ మహిక్. 6
- క. ఈవగ సమస్తభాగ్యము, కైవసమై నిండియుండఁగా నైఁపక యా
గోవిందుడుఁ రాధపయిక్, భావంబిడి కందుఁ గుందు బరవశ మొందున్. 7
- క. డాయఁడు వనితామణులన్, మూఁడు డొకగడియమాత్రమును గనుఁజెప్పల్
చేయడు చక్కఁగ భోజన, మియఁడు తనమనసుమర్మ మెవ్వారలకున్. 8

సీ. పెగగునో యక్ష్మిణి మనువలెనీదుమే, నత్త, లేదని పల్క వలసివచ్చు
కథ చెల్లుమన సత్య గాధరాదని పల్క, నదిగాక విననని యనురుసురను
మరుమాట చెల్లు జాంబవతినా నీవల్ల, వింటలేదని నీరు కంటనించు
రతివేళఁ గాల్చింది నుతియించుచును నాధ, రాయనఁ జైవ్రాలు హోయటంచు
గీ. బలిమిఁ బడఁతులు పైఁబ్రక్కఁ బడెడువేళ, నొడువుమాటలవ్యంగ్యమున దడబడుటలు
చదురులును సంధి నేర్పులు వెదకిమాడ, రాధ తలఁపైన మదిగుండు మాధవుండు. 9

చ. పయికోని పువ్వుఁబోండ్ల బహుభంగులఁ బ్రార్థనచేసి వేడిసం
గయికోనఁడాయె శౌరి తనుఁ గానక రాధిక యెంతయుబ్బసం
బయిపారలాడునో యనుచు నాత్మను జింతిలు నెట్టివానికి
దయయొకచోట నుండిన వితాపిత యెంతవివేక ముండినకా. 10

చ. ఒకరికిఁ చెల్పురాదనుచు నూరక చింతిలుఁ గొంతనేపు కా
వొకరికిఁ చెల్పు మంచిదని యుద్ధవుతోఁ చెలుపంగఁబోవు నే
నొకరికిఁ చెల్పురాధ యిటు లొక్కరి కేటికిఁ చెల్వెనంచుఁ దా
దకపికలాడునంచు మదిఁ దాల్చిమి వీడును వేడు దైవముకా. 11

వ. ఇన్నిధంబున బహువ్యధలం బొందుచు నెందునుఁ బ్రాప్తునోక దేవకీనందనుండు తన
ప్రాణసఖుండగునుద్ధవునికై దండఁగొనిమంద మంద చరన్మలయపపమానకంపితాధంగ
భంగనటత్కలకవ్యణితరణిత కలహంసకారండవ ప్రముఖప్రత్తికులగోత్రికులపత్ర
వాతోద్ధాతాంబుజాతిజాత పరాగరాగకషాయిత కషాయకాసార రంగత్తరంగ
కణోద్ధాత జలకణ పరిపరాపరితోషితి మందార మాకంద చందన పిచుమంద
మందసింహ వారతాలహితాలతమాలమాలతీతక్కుల సాలరసాలజంబుజంబీరఖర్జూర
కరివీరసహకారపున్నాగ నాగవల్లి మల్లికార్జునజరంజితసంజ పుంజమంజులవివిధ
కుసుమ భానురవాసనాభిరామం బగు నొక్కకేళి కారామంబుఁ జేరి యందు
నింద్రనీలసాంద్ర కుట్టిమప్రాంత ప్రవాళ స్తంభసంభూతకాంతి విభ్రాజితజాత రూప
మయ కడ్యనిబద్ధ పద్మరాగచ్ఛవిచ్ఛన్న మరకతలపయస్కముక్తావితానవిలాస
వాసచతుష్కరాంగణ కాంతి శశికాంతిమయవేదికాతలంబునఁ గూర్చుండి
కొండోకవడి యూరినండి నలుదిక్కులుం గనుంగొని యుద్ధవుండాయరమ్మని
యీమర్మం బెన్నఁడేనియు నీవు వినియుండువే యని గోవిందుండు మందహాస
భానురముఖారవిందుండై యిట్లనియె.

ఉ. ఇద్దరికెల్ల రాజనయి యెక్కడలేనిప్రసిద్ధిఁ గాంచి నా
బుద్ధికి నీడులేదనగఁ బొల్పువహించి తలంప నేమిటన్

- బంధుఁడఁ గాకయుంటిఁగద ప్రాథతకెల్లను పల్లిగాఁగ నో
యుద్ధవ పిన్ననాటిఁతగు లొక్కటి గల్గె జగద్విరుద్ధమై 13
- క. పడుచుదనంబున గొల్లల, పడుచులతో నాడునాడు పైనిఁ బ్రక్క
బడుచు న్నందునిచెల్లలి, బడుచున్ గైకొంటి మోహపడుచున్ వేవ్క. 14
- గీ. పిన్ననాటనుండి ప్రేమ నెందఱునోడ, గూడలేదు ? ఈడి వీడలేదు ?
దాని మఱితుననిన ధైర్యంబు రా దని, రాధగాని ధృతివిగోధ గాని. 15
- ఉ. తల్లికి దండ్రి కన్నలకుఁ దమ్ములకుఁ దెలుపంగాని నా
యల్లముగుట్టు గోప్య మిపు డుద్ధవ నీకు వచింపు రాధ కే
వల్లడ నంచు రాధమఱి యర్చయటంచుఁ బ్రసిద్ధియుండిగాఁ
జెల్లుగ మాకునిద్దరకుఁ జేరిక యేగతిఁగల్గు జెప్పమా. 16
- చ. గమకముతోడ నొక్కపని గ్రమ్మునఁ జేసిననో రహస్యమై
యమరదు మున్నె కొంత గొఱయొంది కౌఁ స్వతంత్రవాని; నే
దమును మఱింబు శాస్త్రమును దైవము లేదని లోకమెంచు; లో
కమున వివేకి లేఁడొకడు కాముకధర్మము లూహనీయుఁగన్. 17
- ఉ. ఆరునుదూఱునుంబడియు నాచెలి యేమిటికంటి నేని నే
వీరునువారునంబలెను వెఱ్ఱిదయన్ వలసింపలేదు శృం
గరరసప్రభావములు కన్నియ నా కుపదేశ మియఁగా
నేరిచిన్నాడ దాని విడనేర్తునె నేర్పిన వైన మొచ్చునే. 18
- గీ. చక్కఁడనమెల్ల రాసి గాఁజక్కఁద్రోసి, కమ్మకన్తుని మేదించి కరఁగఁబోసి
చేసి నాఁడేమి పరమేష్ఠి చేటివాని, డాసి మెచ్చఁడె చెలిని సన్యాసియైన. 19
- గీ. భూమి రామలమోములపోల్కి యనుచు, దామరల నెంతు రే పట్టితామరలనె
చెలియపాదంబులకు సాటి నేయఁగూడ, దంబు రాజకరస్పృహ మందలేమి. 20
- గీ. కమలగర్భంబులఁ దృణంబు గాఁగఁ జూచి, పాలునుకాచాళ లూనుకపోవు ననినఁ
బొలఁతిజంఘలతో సరిపోల్ప నగునె, జమలమఱుగున దాఁగెడినొవల నెందు 21
- గీ. అకృతికి రంభ యనికదా లోకరూఢి, యెట్టిరంభలనైన నయ్యిందువదన
తోడలనగఁజాలు ననినచోఁ గడమకేమి, యతివనెంచంగఁదర మె బ్రహ్మాదులకును 22
- క. ఉన్నవె సాటున లెన్నఁగఁ, గన్నియపిఱుఁ దంద మింకఁ గొ నందంబున్
మన్నును మిన్నును గలిగిన, యన్నాళ్లకు మఱనవచ్చునా చెలికాఁడా. 23
- క. ధరఁ గవులు పక్షపాతము, గ రచింతు రదేమొ కాని గతులకు సకలా
కరులును ; గిరులును సరులా, గురుకుచముల ; కెఱుఁగలేదు గుణసామ్యంబుల్. 24

- క. వచియించను రచియించను, బచించ గణించఁ బంచబాణునితరమా
కచమేచకచకరుచి, కుచలికుచమృచిలికుచకుచకేతగుటన్. 25
- ఆ. క్రోల బుద్ధిగొల్పు కొమ్మవా తెరతోడఁ, బండియున్న దొండపండు సరియే ?
చేరెడేసికన్న లారసి యనుచుంత, తమ్మిరేకు లనఁగ ధర్మమగునె. 26
- క. కోమలిమోమున కాహిమ, ధాముఁడు సరిగాడటన్నఁ దామర సమమా
తామర సమమానప్పుడు, తామరసము గాక తనయథాస్థితి నున్నక. 27
- క. ఏయెడ నఖిఖివర్ణన, నేయంగా నొకరివశమె ; శేషుఁడు రాధన్
బాయక వేడినెపందై, వేయేటికిఁ దెలియలేక వ్రేలుచునుండుక. 28
- క. అనగుమో మాకనుఁగవ,యానడు మామోవిశీరు నాచనుఁగవని
క్కానడగు ల్కాతోడత. త్కానీటును మఱవవచ్చునా చెలికాఁడా. 29
- సీ. అల్లఁడా రమ్మన యలరించు నొకవేళ, హాయిబుగాఁ నై నేయు నొక్కవేళ
దుడుకుచేసినను బుగులు దెల్పు నొకవేళ, ముక్కువ ముద్దిచ్చు నొక్కవేళ
కన్నెలతో నాడ గద్దించు నొకవేళ, నొంటిగాఁ జదివించు నొక్కవేళ
తచ్చనమాటలఁ దర్కించు నొకవేళ, నూరకి నవ్వించు నొక్కవేళ
- గీ. వలచు నొకవేళ నొకవేళ వద్దఁజేరుఁ, బలుకు నొకవేళ నొకవేళఁ బల్కునుండుఁ
దెనఁగు నొకవేళ నొకవేళఁ బ్రేరుఁగలియు, నలుగు నొకవేళ నొకవేళ నాదరించు 30
- క. ఆశాతిమనసుమర్మము, లే నెఱుఁగుదు నాడుమర్మ మెఱుఁగునురాధా
మానవతి లోకు లెవ్వరుఁ, గానరు మామనసుమర్మకర్మము లరయన్. 31
- చ. తననునుగోటితాఁకులకుఁ దానిన నెవ్వతెప్పైఁ బరాకు నీ
కని యొకకిన్నఁ దెచ్చుకొని యవ్వలిమోమయి మోడినేయుఁ గా
దనివిదళించినన్ సయిప దాయనె నేడని చిన్నవోపు యెం
తనివచియిఁతుఁ గంచుపద నాచెలిసెమ్మన మెంచ నుద్ధవా. 32
- చ. నీక నునుగోళ్ల దువ్వుచును జెక్కిలి నొక్కుచు నేమియే నొకా
నొకకథ బూతుగాఁ దెలుప నూఁకొని కేను బరాకుగాఁ, బకా
పక నగి యేలరా విఁపు పాపఁడ ! యింతనె యింతవింతయే
రక మనుముచ్చటల్ మఱపురా విఁక రాధక నెట్లునాయుదుక. 33
- శా. రారా కృష్ణఁడ. రాఁగదోయి వరదా, రావయ్య గోపాలకా,
యేరా చుంబన మీఁగదోయి యధరం బీవయ్య సియాగడం
బేరా, కోప మదేలనోయి యలిగే వేమయ్య, మాటాడరా,
“ రారా ర ” మ్మనిపిల్చు, నెట్లుమఱకుక రాధావధూటీమణిక. 34

- ఉ. చక్కనిరూపునో గలికి జగ్గుననిల్చినయట్లనిల్చి తా
నిక్కముగాగ నన్ను గగుణించుచు జూచినయట్లచూచి తా
బక్కుననవ్వినట్లనగి పైకొనగా గమకించినట్ల నల్
దిక్కులఁ గాననయ్యెడి మదిం దిగులయ్యెడిఁ దల్పబోయినన్. 35
- క. ఆకామిని యటు నే నిటు, “కాకః కాకః పికః పిక” యటన్నవిధం
బై కవఁబాయఁగఁచలనెఁ బ, రాకా నావంకఁ జూడరా చెలికాఁడా. 36
- గీ. ఇక నశక్తునిరీతిని నేఁ దపింప, నొకఁడు కరుణింపనున్నాఁడె యుర్విలోన
మనము వేకువ వ్రేవలైదనుకఁ బోవ వలయు నీవును బైనమె నిలుపు మనిన. 37
- క. ఇది మంచి దనుచు నుద్ధవుఁ, డెడఁ బొదలుచు మాట నుబ్బనియ్యక యంతన్
బొవలె నట రుక్మిణీమణి, యునుటాం బడుచులయెఱుంగు లొగివినఁబడఁగక. 38
- క. మనమాటలు వినురుగదా, యని కొంతుచుఁ గృష్ణుఁ డుద్ధవా చూచితీవే
యినుఁ డ స్తమించువైఖరి. మనలం గని డాఁగఁబోవుమహిమ చెలంగక. 39
- క. దిగఁడిచి లోకబాంధవ, తగవే నీవేగ మనకుఁ దా నని మేలా
పగలాయె ననుచుఁ బద్మిని, మొగిచినకే లనఁగఁ బద్మములు ముకుళించెన్. 40
- చ. పొడుచుటయాదిగా దనుజపుంజములం దెగబూర్చి యార్చి తా
వడిఁ జరమాగదానవుని పైఁబడి నాతపమండు గ్రుంక వెం
బడి బగ మెల్లనున్ బొడువఁ బైకొనుచీకటిసోఁకుమాఁక చే
నదిరులుపాక్షితాటికొడియగ్గి యనం బొడసూపెఁ దారకల్. 41
- క. నుడిగొన్న కటికిఁకటి, కెడమాపక దీపకలిక లిండ్ల జెలంగెన్
వడిఁ దేల్ప నంటనీయక, పొడసూపినకనక ముకుళములనగ మిగులక. 42
- వ. అని యివ్వధంబున నవ్వనజనాభుండు గొన్నిప్రాదుపోకమాట లాడుచు, బెండ్లి
చవికలోనికిఁ జని యుద్ధవునిం బనిచి రుక్మిణీకేళికా గృహంబునకుం బోయి తదను
గుణప్రియభాషణంబుల సంతోషంబు నేయుచుఁ దనపయినంబునకు నుపాయంబు
గానక నెంబు వెదకుచు మనంబున ఘనంబగు పరితాపంబునఁ బొరలుచుండె నంత
నక్కడ. 43
- క. తను నిదురఁబుచ్చి వేకువ, వనరుమానయనుండు చనినవార్త చిలుకచే
వెనుకన్ విని యారాధిక, ఘనతిరళోకాబ్ధి మునిగి కళకళపడుచుక. 44
- నీ. ఒకరిఁ బిల్వఁగఁబోయి యొకరి పేరునఁ బిల్ప, నమ్మచెల్ల ! యటంచు హరిఁ దలంచు
నొకటిఁజూడఁగఁబోయి యొకటిఁదప్పక చూచుఁ, దప్పగాయిదియంచుఁ దనుగణించు

నొకటి నేయఁగబోయి యొకప్రయత్నము నేయు, మంచిదాననటంచు మదిఁ దలంచు
నొకటి పల్కఁగఁబోయి యొకటి యేమేఁ బల్కు, మోసమాయెనటంచు మోమువంచు
గీ. మారు నిందించునె తోచె శౌరియించు, బయలు గబళించుఁ బలవించుఁ బల్కరించు
నిజము గాదంచుఁగన్నుల నీరునించు, గలకలనుముంచుఁ గలయించుఁ గలువరించు. 45

గీ. బయలు వెడలంగఁజాలదు భయముచేత, నిముడుకొనియుండఁజాలదు భ్రమముచేతఁ
గలికి యపుడోదమునఁబడ్డకఠికిరణిఁ, నొట్టుపడి కొట్టుకాడును నొక్కులాడు. 46

గీ. మధుకైటభారాతిమధురవాచారీతి, నొంటిగాఁ జింతించు నొక్కవేళ
హటకాంబరధారి యదెవచ్చె నని చేరి, యున్నట్ల బయలాను నొక్కవేళ
— పోధోధికాయైవై బదము పాడఁగబోయి, యూర కేనా గొణఁగు నొక్కవేళ
మనకుఁ బెనఁగొన్న మర్మకర్మములకు, నడుకుచు వెతినొందు నొక్కవేళ

గీ. నిక్కులేదని విధిమాటు నొక్కవేళ, మొక్కి దయఁజూడుచుని వేడు నొక్కవేళ
నేయమాద్యహ యని చీరు నొక్కవేళఁ, దా ముకలంగి రాధికాకోమలాంగి. 47

గీ. మఱియు నొకయింత శయ్యపై మఱపుకే, బాధపడి రాధ తడఁబడి బడలి నిల్చి
పిల్చి హాయిలాఁ బ్రలాపింపఁదొడఁగె, గృష్ణు వటుగూర్చి చెక్కనఁ గేలుచేర్చి. 48

క. హా కృష్ణ ! హా యమాద్యహ !, హా కేక ! హా మనుంద ! హా గోవింద !
హా కమలనయన ! హా హరి !, హా కమలాహృదయలాల ! హా గోపాలా ! 49

మ. నిను నాదైవముగా మదిం దలఁతు నీనిద్రంపునెమ్మేను నీ
గొణబుంజెక్కులు నీనుధాధరము నీగోమైన నెమ్మాయునం
గని యుప్పొంగుచు నాతపఃఫలముగాఁ గైకొందు నేఁ దయ్యయో
నను నేలా గెడఁ బాయఁజాలితివి కృష్ణా ! యెంతనిశ్మోహివో. 50

మ. ఒకనాఁ డించుక చూడకున్పు నిను నాఁ డూరెల్ల వేవే మొకం
టికి నిస్సారిముగాఁగఁ గానఁబడు ; నాడెందంబు నిజ జూచినం
దుకె ముల్లొకముఁ దానె యేలుగతి నెందునె సంతసంబందు ; నేఁ
డకటా యేమియు లేక నీవు ననుఁ గృష్ణా ! యింతగాఁ జేయుచే. 51

ఉ. అక్కట యెన్నిముచ్చటల కాసపడుంటి మనంబులోనఁ దా
నొక్కటి యెంచ దైవ మదియొక్కటి యెంచుట సత్యమయె ; నీ
యొక్కనఁ జెక్కుఁ జేర్చుకొన్ననైతిని నా కిది మోసమాయె న
న్నిక్కము పాయకుండువని ని న్నెదనమ్మితిరా మనోహరా. 52

చ. కదియక సీమవారివలెఁ గన్నులఁ జూచినవేళఁ గొంతనే
పది యిది ప్రాదుచోకలవిహారము సల్పిన నింత రాదుగా
మొదలనె దూర మెంచవలె మోసము వచ్చెనిఁ కేమి నేతు హ
మది మదినుండి యేల నిను మాలిమిచేసితి జీవితేశ్వరా. 53

క. ఆసించి నీవు చేసిన, బాసల కే నమ్మియున్న పసిగోల నయో
దోష మన కింతలో మది, రోసితి వింతటిదయాపరుడనొ కృష్ణ. 54

చ. అని విలపించి నీవు విడనాడిన నెవ్వరిదాననంచుఁ గా
మిని మొగమందు చేల యిడి మెల్లనె యేడ్చెను వెక్కి వెక్కి వా
ల్లనుఁగవ వెచ్చనీరు చిలుకాలువలై అయికంటి నిక్కుచ
న్దోసలను జాఱఁగా మెయి గగుర్పొడువక మది తాల్మివీడఁగన్. 55

గీ. అంతఁ దెంపుడుచిల్క యయ్యతివఁజేరి, యొక్క యదియేమిచేసెద వభుకుదీరి
చెలులు వనియెద రెందుకే చింతఁగుండ, వలదు కృష్ణనిపదమాన నిలుపు మనిన. 56

క. కనువిచ్చి చూచి రాధిక, తనువేఁడెడుచిలుకతోడఁ దా నిట్లనియెన్.
విననే చిలుకా కృష్ణఁడు, తనునొల్లని వెనుక నాదుతను వేమిటికే. 57

క. ఇల్లేటికి మగఁ డేటికిఁ ద ల్లేటికిఁ దండ్రి యేల ధన మేటికి నా
యల్లనిర్భాషము కన్నులు, చల్లనఁగాఁ జూడఁగనినఁ జాలడె చిలుకా. 58

చ. కల్లరి గాఁడు లో నెనదు గల్గినవాఁ డదిగాక వావి మే
నల్లఁడు రూపవంతుడు మహాగుణకాలియటంచు నమ్మి నా
తల్లిని దండ్రినిన్ మగని దమ్ముల నన్నల రోసి తన్ను నే
నల్లములోన దేవు డనియున్నది కీరమ నీ వెఱుంగవే. 59

ఉ. వీధులలోన లేవగవు వెన్నెల చల్లఁగఁగాయఁ బూర్ణచంద్ర
ద్రోదయమైనరీతిఁ గళలూనినవాని మొగం బె గాదిగ
న్నాదిగుల్లెఁ దీఱఁ గని నాదిగదా తగుభాగ్య మార నా
మీఁదను స్వామి కెంతదయ మేలుభళా యనుకొందుఁ గీరమా. 60

గీ. చందురునిజూచి సంతోష మందులీల, జూచి పొంగుదు హరి నది చూడలేక
యమ్ములక్కలు మిన్నక యాడుకొందు, రేల కొఱయైతి నిందుల నేమిగంటి. 61

చ. చలమున మచ్చుచల్లిన నిజాలకునున్ దయవాఁడటంచు నే
వలచితిఁ గేతకీసుమవాసనకై భ్రమనొంది తేనె లో

పలఁ గలవంచు నానఁగొని పైఁబడఁ బుప్పొడి రెండుకన్నులం
నొలసిన లేవలేక పడుతు మ్మెడతో నరియైతిఁ గీరమా.

62

చ. మని మనిసుండలేక బలిమాలిన నామని నాడికొందునో,
కొడవలు గాఁగ నాడుకొనుగుంపుల నందునో, యింత కోర్పు నా
బ్రదుకున కందునో, వెతలఁ బాల్పడజేసిన బ్రహ్మానందునో,
యది యిది యేల నావలపు లాఱిడిఁబెట్టిన కౌరి నందుసూ.

63

ఉ. ఎన్నిటికంచు నేవగతు నిప్పుడు నాతలవ్రాఁత యేమి గా
నున్నవో యింతఁజంతుపడ నోర్చినదానికి నెంతచందఁగా
నున్నవో కానిపోతెగు లూనిననామది కేమిసేతుఁ గా
నున్నదికాకపోవ దని యుందునె యుండదు నెక్కునం బిరకా.

64

మ. అనుకోరాదనికాక యోచిలుక ! నా కాశౌరి యూరెల్ల హో
యనుకాలంబున నేఘలంబాసగి యన్యాయమున జెంది నేఁ
దనుఁ బ్రార్థించినకొద్దిఁ దాటిగియ వంతం జింత నంతంత యిం
తనఁ గారానివిరాళిపాలుపడి లోనైయుంటి నన్నింటికా.

65

క. నేఁడైన వానియాసల, పోడిమి విడనాడి నేను పొలిసెదన్నకా
వారి చెడినాఁడు మారం, డాగు నితని కేల పువ్వుటమ్ముల విండ్లుకా.

66

చ. అనుచు ననంగునింగుటిచి యంగనలక మము నొంపఁ గాని పెం
పనుగొఱగావు నీయొడలు భస్మయగా మగవారిఁ జేరనుం
డెవఁగలవె లావుగలచిల్లగుఱాని విరానఁ జేరి సి
గ్గున బ్రతుకందలంపు మదిగో యిరక నెన్నట బంటుపంతయల్.

67

క. దమయంతి రామునింతిని, బ్రవయించినరీతి వట్టిభ్రాంతిని నన్నుం
దమి మంచకు మరు లెంచకు, పుమిలించు పువ్వుటమ్ముల గుదిలించ కెదకా.

68

గీ. అని యనంగుడ విపు నిన్ననఁగ నేమి, నేమిరీతిని నెలనోచె నింగి నిందు
నిందుఁ బగఁజూడు మని మళ్ళి తీవుగాక, కాఁక నను మంచలేవని కలికి యనియె.

పి. పక్షియాచలముపైబడిఁ మళ్ళి బ్రతుకుదే, లలిఁజూపు నింద్రజాలంబుగాక
యిలఁ జకోరములు వెన్నెలఁ గోరిల నెగడుదే, వగఁజూపు కరలాఘవంబుగాక
చినదిన మొకవింతతీరుగాఁ దోచెదే, వెడయాపు బహురూపవిద్యగాక
రాహువు మ్రింగఁ గోఱలు సోకి వెడలుదే, వెడవెడఁజూపు గారడముగాక

గీ. శ్లోనైయున్న జగమెల్ల దెల్లజేసి, భ్రమలముంతువె కనుకట్టుబలిమిగాక
కా దే పాటి నిజరీతి ఘనుడవైతి, నేడు గాచోరి నీవారి నీరజారి.

70

ఉ. ఆనవింటివాని మది నల్లునిగా నెఱసమ్మినావు; లో
కానఁ గుమారుడుక జనుకై వడి నొగడ; మేనమామగం
దానజనించి నాడని వినుబడె దండ్రిని మించినాడు ద్రో
హనకు నింక నైనను మృగాంక మృగాంకునిఁ జేరు మూరకక.

71

క. కాదేని నీదువెన్నల, వేదన నామీద జూపి విను ప్రాణములన్
లేదనిపించును పంతుము, లేదా యల్లునికే దోడు లే లేమ్ము వడిక.

72

వ. అని యారాధావధూతలకంబు తలపెంపుడు చిలుకం జెప్పుని.

చ. ననవిలుకాఁడు బోయి; నెల నా కలదాయ; యిదేలవీరిబా
ధను బడఁజాల; బాణపుగదా చిలుకా, యొకగాధ లేదుగా
యన “విను సన్నతాంగి తెలియంగ ననంగ ననంగ నొక్కరా”
జన విని యంతఁ గేల జెవు లల్లన మూయును నీశ్వరా యనున్.

క. ఇవ్వగల రాధికామణి, నెవ్వగలం బొగులఁజిలుక నేర్పనఁ బలికెన్
జవ్వని మీగోపాణిని, నవ్వుచు నేఁ దోడితెత్తు నన్నంకవుగా.

57

గీ. ఆటుతలలాయెఁ గృష్ణఁ డందరిగి యిపుడు, సకియ రాకున్నె పిలిచిన జాలుఁగాని
శ్రుచుని వెదకెడుగాక నీపతిమనంబు, కదలకున్నది నీచెంతఁ గంటి నేను.

76

వ. అనినవిని నవ్వి యవ్వలసిసీతిలకం బిట్లనియె.

చ. వలచినవారు లేరొ; సరివారలలో నగుబాటు గాఁగ నా
వలఁ జరియించితే; యొకరివంతుల కేటికి బోవ. దాత నా
తలనిటు వ్రాయఁగావలెనె; దైవము దూఱఁగ నాయమానె; నేఁ
దొలిమెయి నేమిసోము లేటునోచితిసో యిదిగంటి నీ మ్రోయిన్.

78

ఉ. కంటికి నిద్రరాదు చిలుకా! కలకాలము వేగఁజాల నీ
పంటియనుంగుఁ గల్గితగవా మగవారలఁ బొసియుండ నే
నొంటిగ నుండి నిన్నునుపనోప; నయో యిటు లేల జాగు; నీ
పెంటనె జంటచేసికొనవే; పదవే వననూలిపాలికినా.

79

క. నీకుం గలిగినతొక్కలు, నా కమరకపోయెఁగాక; నా కచ్చినచోఁ
త్రెకగని యిందెరారను, టికాంతుఁటొమ్ముమీద నిలువనె చిలుకా!

80

- క. సామ్యునవలె; నన్నీయెడఁ, బొమ్మనవలె; నీవు పోయి పురుషోత్తముతో
రమ్మనవలె; దేహమునీ, సామ్యునవలె; విడువవలదు నుమ్మనవలయున్. 81
- మ. తను భోగింతుఁ, దను న్వరింతు ననుచింతం గాదు సోయింక నా
పని నాకేటికి; సిగ్గులేదె తొలుతక బ్రాయండి యిల్లాలిఁ గా
పురుగాఁ జేసి తుదిక ద్యజించి తింకే పుణ్యాత్మలం జూచినం
తనె చాలుక ఫల; మీశ్వరేచ్ఛ యెటులైనం గాని యామీఁదటన్.
- మ. తనకేదం దనపల్కులుం దనవగల్ తా నాయెడం జేయును
క్షుణ్ణయు న్నేమ్మది నాటియున్న దిఁక మానంబాలఁ జింతాధరం
బుం దెందఁబున కొక్కటక విరసముక బుట్టించి పోఁ గాని ర
మ్మనవే యెల్లనివాని కేల యితర వ్యాపారచాతుర్యముల్.
- య. ఇంగితమెల్లనుం దెలియ నెంతయు జాణపు నీవు; నీవచ
స్సంగతి యేకిం గలదె; సన్నుతిగా దిది కౌరి నేను ను
ష్ణాంశుమఁ గూడినప్పటికి బొల్బుగఁ దోచును నిన్ను మెచ్చఁగా
బుంగరుచిల్క; నిన్నిపుడు పల్కుగ నేర్తునె కేదపల్కులన్. 84
- గీ. ఆనుచుఁ దనచేతివ్రాలఁ బద్యములు రెండు, వడిగ లిఖించి తెక్కలనడుచు నునిచి
చిల్క! నే నేమి దెల్ప నీచి త్తమిఁకను, దనదుభాగ్యము పోయి రమ్మ నుచు ననుప. 85
- క. కగనమున కెగసి మధురా, నగరముఁ గని యచటఁ గనులనాభుఁడు లేమిన్
దగఁ దెలిసి ద్వారకాపురి, డిగి యచ్చటింగరు సాచ్చి డెందం బలరన్. 86
- క. తమకమున భోజకన్యయుఁ, గమలాక్షుఁడుఁ బడుకట్టింటఁ గవగొనియుండన్
సమయము గాదని యచ్చట, నమనచిలుకలను గూడి యాడుచు నుండెన్. 87
- ప. అంత.
- మ. తమకుంపంతపుఁజెక్కడంపుఁబనినిద్దాబాళువాకీబా
మ్మలు నల్వంకల నూడిగంపునడగుమ్మల్ గాఁ బనుల్ నేయఁగాఁ
గులునుంబిచ్చలకొళ్లకుంచుచుపయిన్ గోపాలుఁ డారుక్మిణీ
లలనారత్నముతోడఁ గూడి పాలయల్కన్ మర్యాగం బొనెడన్.
- మ. చిలుకం జూచి విరాన లేచి నగుచున్ జేసాచి రా రమ్మయు
ద్దుల గారాబుమిటాచిల్క యన నెంతో వేగఁ బాదాంబుజం
బులపై వ్రాలగ నేలిపైఁ దిగిచి యింపుల్గుల్కు ముద్దిచ్చి తె
క్కలఁ జక్కంబడదుప్పుచు న్నిజవృథాంకంబుదు లాఁచుచున్.

- క. నందయశోదలు పరమానందంబున నున్నవారె ? నకో దలంచెదరే
యందలిమనవారందలు ? గొందలు నన్నెపుడు దూఱుకొందుర కిసుకక ? 91
- అ. పిన్న నాటనుండి నిన్నుఁ బ్రాణంబుగాఁ, బెంచుకొన్న రాధ యింతుకంత
తడవు విడఁజాల దెడఁబాసి వచ్చుటఁ, జింతనేను నేనో వింత కలదు. 92
- క. అని వనజాయతగోచనుఁ, డన విని యింతంతగానియానందముతో
నెన రింత లేకయుండినఁ, జన ఎగునే యును మదిని సుధ్రు మొప్పక. 93
- ఉ. ఓసుగుణాభిరామ పురుషోత్తమ దేవరవారు పూర్ణసిం
హాసనపట్టభద్రబిరుదాంకమహోన్నతులై భవత్పద
వ్యాసలసత్కీర్తిబవనుధాధిపకన్యక లూడిగంబు లా
సాసలఁ జేయనంటఁ గనినంతకు వింత మఱేమి కల్గెడిక. 94
- ఉ. అన్నియు నుద్ధరించెదనటంచు నటించినదాని కేమిహా
యె న్నెల కొక్కిసారి మొగ మించుక చూపిం జాలు నేల యీ
యెన్నిక లంచుఁ గొందలు నిజేచ్ఛల దూఱుటదక్క నెవ్వరున్
ని న్నొకపాటివాఁడని గణించెదరే యదువంశభూషణా. 95
- వ. అని పలికిన. 96
- క. ఇమ్మటలు మఱి మఱి విన, ముమ్మరమై తనదురైనికి ముతుకులు గాగా
ముమ్మడి నలుమడి కొవము నెమ్మదిలో బొడమ రుక్మిణీమణి యంతన్. 97
- ఉ. బాటినకొప్పతో జెవికి బాటినపాపటబొట్టుతో దిగం
బాటినపైటతో నొఱగబాటిననీవికతో నొకింతగా
బాటినసొమ్ముతో జెమట బాటినకస్తురిబొట్టుతో ముడిం
బాటినపూలతో నొడలు జగ్గమనన్ వడి లేచి దిగునన్. 98
- గీ. లేచి తనబొంట్లమీదను లేనికోప, ముంచి గుప్పించి పిలిచి గద్దించుకొనుచు
నైగగా బోవ దన కది నైగ గాగ, శౌరి ముసేమునిగవుతో నూరకుండె. 99
- గీ. చిలుకకడ జూచి నీకేల చిన్నవోవ ? నెంత లే దిది ; నీకు బనేమి ; యొకరి
ప్రకృతి గావని మాన్పంగ కొకరివకమె ? చెలియ యేమ నె నవ్వల దెబ్బపు మనిన. 100
- చ. చెలియ కిశేమియున్నవి విశేషము లయ్యెడ నెన్న మాటికిన్
దెంపగ వేసటయ్యె జెలివనత జూచిన గృష్ణ కృష్ణ ; యీ
పాలకుఁ యేమిభాగ్యములు పొందెడినా తెలియంగరాదు ; వే
ద్యులగనియైననుసముఖంబున దెల్పగరాదు తద్వ్యధర. 101

చ. ముద్రాంగదునితి నేమినినక ; కంఠోయి దా నేమిగ
 నన్ను ; నెమ్మేనున నేమిసోకినను ; గృష్ణా ! దేవకీనందనా !
 యిహపల్కున్ ; కెల్లికేను నేమనుదు నాహా ! మోహ మోహహాహా ; నె
 మ్మన మారాక ; వికార మందిదిరా మందారపుష్పకృతిన్. 102

క. అపవృత్తిచేతఁ బెరిగిన, పాపంబున నాదుపల్కు ప్రత్యక్షము గా
 మోప నయిన నీనేవలు, ప్రాపించుటఁ గొంతకొంత పాటింపఁదగుక. 103

చ. భువనవహాళి హాళి నినుఁ గస్తురిచేఁ గొనగోటవ్రాసి యి
 య్యునుపున నెన్నఁ దుండు నకటా యనుచుక దలపోసి పోసె వె
 త్తుకొనునీరు పై పయిని జూటఁ గంటుల నాని చే ముటు
 క్కున విడిచించి యెంతెఘనమాయెను జీవమటంచుఁ జింతిలున్. 104

క. ఇక్కమ్మలైన నేమో, గ్రక్కునఁ దా వ్రాసి యొసఁగఁ గైకొను మనుచుక
 జెక్కల నుంచినపత్తిక, ముక్కున నెడలించి శౌరిముంగల నిడియెన్. 105

క. పురుషాత్తముఁ దాపత్తిక, నిరుకేల నహించి మొదల నీయ వటంచున్
 మురియును గన్నలనొత్తుచుఁ, దటచుగదలయూచి చదివె దానిట్లునుచుక. 106

చ. సకలగుణాధిరాముఁ డగుశౌరికి రాధ నమస్కరించి మి
 న్నక యెకవిన్నపంబు ; నిను నమ్మినవన్నియునున్ ఫలించె న
 త్తికు మగఁ దల్లు దంచును వితావిత తేరికుఁ డేర వట్టియా
 డిక లివి యేల నాకు నెగడెక నడి మాన్పుము మేలు నీకగుక. 107

చ. అని చమ్రుకొని తద్భావంబులు పలు దెఱంగులం బరికించి వాత్సల్యంబును ముగ్ధ
 తనమును ప్రాధతనమును వ్యంగ్యంబుగఁ దోఁప వింతయుఁ జింతయు దొంతరగా
 నంతరంగంబునఁ గదురఁ గొంతవడి యూరకుండి యవ్వలం గనుంగొని యందు. 108

క. ... .. కను మది మఱవను
 ... .. నను నెరు మఱచి కినియకు న్నాపై
 ... .. కనికరి మంచర
 ... .. యని తలఁచినపుడె యెనెద ననరా. 109

(ఇది గుప్తచతుష్పాదకందము.)

చ. అని చమ్రుకొని యది గణబద్ధం బయ్యెను బద్ధంబు గానివిధం బేమి యని యూ
 హించి యస్మన్నాచుంబు ముందువెనుకల రచియించి పరిత్యాగలాభంబున మన్నా

మంబులు (నాయక మనంబునఁ దలంచుకొన నుంచుకొనియెను) తానె పొసఁగించి
యవియే నాలుగు విధంబుల నిట్లునుచుఁ జదివె. 110

క. కృష్ణా నిను మది మఱవను, కృష్ణా నను నెసగు మఱచి కినియకు న్నాపైఁ
గృష్ణా కనికర ముంచగ, కృష్ణా యని తలఁచినపుడె యెససెద ననరా. 111

క. కృష్ణా కనికర ముంచర, కృష్ణా యని తలఁచినపుడె యెససెద ననరా
కృష్ణా నిను మది మఱవను, కృష్ణా నను నెసరుమఱచి కినియకు న్నాపై. 112

క. నిను మది మఱవను కృష్ణా, నను నెసరుమఱచి కినియకు న్నాపైఁ గృష్ణా
కనికర ముంచర కృష్ణా, యని తలఁచినపుడె యెససెద ననరా కృష్ణా. 113

క. కనికర ముంచర కృష్ణా, యని తలఁచినపుడె యెససెద ననరా కృష్ణా
నిను మది మఱవను కృష్ణా, నను నెసరుమఱచి కినియకు న్నాపైఁ గృష్ణా. 114

క. అని రచనఁ బొగడి కృష్ణుఁడు, మనమున సంతోష ముంచి మక్కువఁ జిలుకక
గమఁగొని గ్రక్కునఁ జను మిఁక, ననువుగ నేతేపె వత్తు నని తెల్పవలెకా. 115

గీ. మొదలఁ బదివేలనేరము మోచియున్న, నేను నేఁ డింక నేమన్న నిక్కమగునె
రాధతోఁ దెల్పు మొకమాట “రమణీతేపె
నీదుపదమాన వచ్చెద నిజ” మటంచు. 116

క. అని మారుకమ్మ యొడఁగిన, విషయంబునఁ గొని శుకంబు వినువీధి వడిన్
జనుదెఱచెను వ్రేపల్లెకు, మనుపటితనపక్షపాతిమును గనుపింపన్. 117

గీ. వచ్చుచిఁకఁ జూచి వరిత దిగున లేచి, బార చాచి తిగిచి గారవించి
పోయినట్టిపనులు కాయొ పండ్తో యన్న, బండుపండు తేవు పండు గవిన. 118

క. ఇంత మొగ నంతచేనుక, యంతింతిరాని నిస్తులసిందమతోఁ
గొంతవడి యూరకుండి తి, నంతనె రాచిల్కఁ జూచి యంగన వల్కెన్. 119

ఉ. కంటివె కన్నలార నవకంఠునిరూపము ; పీనులారఁగా
యింటివె వానిమాట ; లొకవెంబడి నైనను ననేదలంచునా ;
యింటివె కృష్ణ కృష్ణ యని ; హా శుకమా ! పొదఁగంటి నీవు మా
వంటియద్భుతహీనులకు వానిగనుంగొనుభాగ్య మబ్బుచే? 120

క. ఉన్నాఁడా గోపాలుఁడు ?, విన్నాఁడా నీదుమాట ? వేడుక వచ్చే
నన్నాఁడా నీతోడను ?, మన్నాఁడా యేడనైన మక్కువతోడన్ ? 121

ఉ. ఏమనె నేమిపల్కె నిను నేమనిపంపెను నన్ను దూతెనో
రామనో పరాకీడెనో రాజాలయేలిక కృష్ణమూర్తి నా

స్వామి మకుందుఁ డచ్యుతుఁడు వారిజనాథుఁడు శేషశాయి న
 నేనునె ; నేమిచెప్పుమనె ; నేనుని పంపెను ; నిన్ను నేమనెక. 122

క. అదియుండె నేను వ్రాసిన, పదపద్యములెల్లఁ జదివి భావముఁ గనెనా
 బదు లేమి పంపెఁ దన్ముని, పాదలుచు నా లేఖఁ గొనుచుఁ బోలఁతుక నగుచున్. 123

క. పత్రికల వ్రాయుజాణకుఁ, బత్రికలను వ్రాయు లేమిప్రాధి. యటంచుక
 బత్రికఁ జనుగవపై నిడి. పత్తార్థము సొమ్ముఁ దెమ్మ సత్రిక యనుచుక. 124

ఆ. చిలుకతోడఁ గొంతనేపు మాటాడుచు, మొదలుకొనినచోటె మొదలుగాఁగ
 న్నాల్చరణములును నాలుగుఁడప్పు, తనరుపద్య మిట్టులనుచుఁ జదివె. 125

క. తలఁచిఁ గలసెద రాధా, తల పడుచురుశరములకును దలఁకన్ రాధా
 నెల విఁకఁ దలఁచకు రాధా, కలచిలకలపలుకులకును గలఁగను రాధా. 126

వ. అని చడవుకొని తచ్చాతుర్యంబునకు మెచ్చుచు నీపాటికటాక్షంబున్న దే యశోదా
 గర్భరత్నాకరరాకాసుధాకరున కని తనపెంపుడు చిలుకను బ్రിയంబుదొలఁక
 దువ్వుచు నీవల్ల నుల్లం జీపాటిచల్లదనంబున నుల్లసిల్లె. శుకమలరత్నాకరరాకా
 సుధాకరా ! ద్వారకాపురం బేకరిణి నుండె నందలి వింత లేచందంబున నుండె నందు
 గోవిందుం డేయందంబుఁ గొల్పవై యుండె నంతయుఁ దెలియఁ బలుకవలయు
 ననిని రాధికావధూతిలకంబునకు ముద్దుచిలుక యిట్లనియె. 127

సీ. అష్టదిక్పరిమంచితాభ్రంశవనిచిత్ర, గోపురం బలద్వారకాపురంబు
 మహిపదాంభోజాతమణిమయమసానీయ, నూపురం బలద్వారకాపురంబు
 సకలవై భవభోగసరణిపరాజిత, గోపురం బలద్వారకాపురంబు
 కమలాంబునని గన్నకమలాలయకు నుండఁ, గాపురం బలద్వారకాపురంబు

గీ. నీలపద్మమహాసదృశిరుపమాన, విజయకరశంఖవరకుందవినుతమకర
 కచ్చపముకుందశోభితఘనలసదల, కాపురం బగు నలద్వారకాపురంబు. 128

చ. పూవరసాధవాటముల బోటులపాటలఁ జంద్రకాంతముల్
 గరఁగి ప్రవాహముల్ దివిముఖంబున రా వినునాక యంచుఁ ద
 త్తరమున వేకువన్ సురవిత్తానము తానము నేయఁ గ్రుంకుచో
 “ హరిహో హరి ” యటంచుఁ బరిహాసము నేయుచు రవ్వొలాసినుల్.

చ. అల రెడివీటిసప్రమయహర్మ్యురుచు ద్దీవి గప్పఁ బల్కుతో
 య్యాలిఁ గనుఁగొంటి నంచు నపు డానరవాహనపుత్తువేళకుక

జెలఁగఁగ నేలుపుందపసి చేయు నమస్కృతి మాటిమాటి ; క
క్కుటికియు నేను గా ననును, గాంతుఁడు విన్నను నేగి పొమ్మనుకొ.

చ. పుడమిజనంబు లీయినునిఁ బూర్వగిరిం దగి పశ్చిమాద్రిపైఁ
బడునని యాడుకొందు రది పట్టరు ద్వారకలోనివారి లె
క్కడిమితమంచుఁ; దూరుపుటగ డ్దను దోచుచుఁ గోట యొక్కి యా
పడమటగ డ్ద వ్రాలు నొకలొనినిగాఁగనుఁగొందు రయ్యెడన్. 131

గీ. మేటి నాకం బెఱుంగును గోటపాడ వ, గ డ్దఁగలలోతు నాగలోకం బెఱుంగు
దీనిలోఁ దారతమ్యంబు దెలియరాదు, దానఁ బ్రభువు తృతీయ భేదములుతక్కు. 132

సీ. ఆచారవంతులౌ నచటిభూదేవతలౌ, వావిదప్పినబ్రహ్మవార్త నగుదు
రపజయం బెఱుంగని యచటిరాచకొమ్మళ్లు, రణమునవెనుకయో రాము నగుదు
రందఱుఁ బోషించు నచటికొమటులూది, భీష్ముడు రోయు కుబేరు నగుదు
రధికధాన్యసమృద్ధి నచటిశూద్రులు తన, హలము వృక్షకుటంచు బలుని నగుదు
రచటితేరులు మేరువునైన నవ్వు, నచటిగజములు శక్రవిగజము నవ్వు
నచటిహయములు పవనానునైన నవ్వు, నచటిభటకొటి నిప్పులనైన నవ్వు. 133

చ. ఘలుఘలుఘలుఘలుఘలుఘలుఘలుఘంటల నొప్పు కాలిపాక
గొలుములు మందపున్నడలకుల్కులు హుంకరణంబు లొరచు
పులవిడొబాటు లారజపుఁబూనిక లాసికలక మనోదధులౌ
దలఁపఁగ గంధసింధురములా యనఁ బొత్తురు వారకామినులౌ. 134

క. వడి గలిగి మృదుపదంబుల, నడవడిచే మిగిలి యో ననక సాదుల కె
క్కుడునగఁ జొప్పడుఁ దగునడ, గడు నలవనఁ దురగవితతి గరిత లనంగక. 135

ఉ. అంగన నీపు పువ్వులుఁ గలాపెదె; యో మగవారు లేరు; లే
కం గడిదేరినానె నకు లౌ; వెలకుం గొనుమోవి తేనె; బం
తిం గనకుండ దాచి; తది కేరకుఁ జూపుదురా విటుండ; కొ
న్నంగడి మారుబేరములె; యంచు వచింతురు పుష్పలావికలౌ. 136

గీ. అట్టిపట్టనమెల్ల నేకాధిపత్య, ముగ భరింపుచున్నాఁడు నీమగఁడు నేడు
తొపె పట్టపుడేవి గానోపు వీవు, మమ్ము నేటిఁ బ్రోతువో మఱపులేక. 137

ఉ. నీడలు వారుమేడల ననేకము చూచితి నాఁడు మేడ లా
మేడలలోన నొక్కనుగమేడ భవత్పతికొల్పుమేడ యా

మేడకు దూర్బుప్రక్క నొకమేడ నెలంగఁగ శాంతోడ నీ
మేడకు నెవ్వ రాధ్యులన మీపువుబో డనిపల్కె నవ్వుచున్.

138

గీ. మగువ మగరాలచవికె నీమగఁడు నేను, నీప్రసంగము లాడ నానీడ పార
నచట నొకచిల్క ననుఁ జూచినట్టులుండె, నవల నెవరన నెవరులే రనియె శౌరీ.

139

చ. పలు ననుఁ బంపినకా మొదట నే నటు వోయినప్రోవఁ దప్పి చీఁ
కట్టి నడిమిదైటిండఁబడి కాంతమణుల్ బయలంచు భ్రాంతిచే
నట నెగ్రబాకి తాకి తడవాడుచు గూడులవెంట దూరి యె
ప్పటిమారిముంగలం బడి కృపక గడవెల్లితి ద్రోవచూపఁగన్.

140

మ. ఒకకోట్లాపురమందు వింత గనుఁగో నూహించి యాపైన సిం
చుక కాటావిన గిట్టునం దిరుగ నచ్చో బోవరాదంచు బు
ద్ధికిఁ దోచెన్ మఱయొక్కవింత విను మాతీరంబునం దొక్కబో
మ్మ కరం బెత్త నిజాలకున్ బడఁతిగా మల్లాడుచు న్నవ్వితిన్.

141

ఉ. గోలతనంపు, జిల్కయని కోమలి నవ్వుకు ; నీవు ముందుగా
జేలవుగాకతప్ప దొకపెద్దహజారముఁగన్న వీడు గో
పాణుడు వీడు కృష్ణుఁ డనుభ్రాంతిని జిత్తరుబొమ్మలెల్ల నా
పోలికనున్నఁ బైబడక పోదువె ; తాళుము ; రేపె చూచెదన్.

142

క. నైచు మని పలుక రాధిక, యోచిలు కా యింత యేల యుడికించెదవే
నీచిత్తము నాభాగ్యం, బావకురుం డెపుడు వచ్చు నని యడుగు నెడన్.

143

గీ. కొండ తాభీరపూర్ణ రాకేందుముఖులు, నగుచు నేమక్క విన్ననైనావు నీవు
మాటలేమన మఱి యేటిమాటలనుచు, నొకటిపైఁబెట్టు ని డెమాట కొకటియుండ.

144

చ. అనిన నవ్వలివృత్తాంతంబు చెప్పమకుటయు.

145

ఉ. సింధుగభీర ! కింకర శేఖరజాటనబద్వియన్నదీ
బంధురకింకరప్రకరపావనసత్కవితాధురంధరా !
సింధురగామినీశఖరచిహ్నవిభూషణధూషితోజ్వల
త్కంధర ! నీతినుతనయుగంధర ! బద్విజబంధుకంధరా !

146

క. ఖరనఖరశిఖరముఖరిత, వరరవవీణాప్రవీణ ! వాణీరమణీ
శ్వరనారదహరపారద, శరకీర్తివిహర ! కృష్ణనచివకుమారా !

147

మాలిని. సులభనవమనోజా ! సూర్యసంకాశశేజా !

ఫలితహరిసుపూజా ! బంధుమందారభూజా !

కలితసుకవిభోజా ! కాంతసత్కృంతిరాజా !

లలితగుణసమాజా ! లక్ష్మమాంబాతనూజా !

148

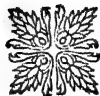
౧ద్య. ఇది శ్రీమద్వేణుగోపాల వరప్రసాదలబ్ధ శృంగార కవిత్వవైభవ

వెలిదిండ్ల తిరువేంగళార్యతనూభవ విద్వజ్జనవిధేయ వేంకట

పతినామధేయ ప్రణీతం బైన రాధామధవ

సంవాదం బను మహాప్రబంధంబునందుఁ

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు

రాధామాధవసంవాదము

—శ్రీకృష్ణ—

తృతీయాశ్వాసము

క. శ్రీకరవరవైభవని, త్యా! కమలానాథమృదుపదాంబుజభృత్యా!

— శ్రీరామాకరవిజితనాస, త్యా! కృష్ణాపత్య! రామదాసామాత్యా!

గీ. అవధరింపుము జనకధరాధిపతికి, మతిని సంతోష మొదవ సన్మానితిలకుఁ
దైవకుకయోగి రోమాంచితాంగుఁ డగుచు, నవలికధయెల్ల నిట్లని యానతిచ్చె. 2

ఉ. అప్పుడు కృష్ణదేవుఁడు దయాంబుధి గావునఁ గావు మన్నచో
గుప్పన నాగజేంద్రుకడకుం జను దెంచినరీతి వచ్చెఁ దా
కెప్పటిగొల్లపల్లెకుఁ గపింద్రులు గాయకులుక సఖుల్ భటుల్
తప్పక వెంట రా రథము దారుకుఁ డింగిత మెంచి తోలఁగన్. 3

గీ. మునుపు తానున్నరీతులు మొదటికధలు, నక్కడక్కడ సఖులతో నాడుకొనుచుఁ
గనుచు నట గొల్ల లెవ్వరో యనుచు బ్రమచు, నడచి కృష్ణుండు నందునినగ్గురు చేరి. 4

క. బడలితిరి మీర ; లిప్పుడు. విడిదిండ్రుఁ బొందు ; మిమ్ము వెనుకఁ బిలిచెదన్ ;
దడసితిరి భోజనానికిఁ దడయక నేదలను దేరఁదగు మీరు వడిక. 5

చ. అని పలుకుచో వినంబడినయంతఁ బడంతులఁ జేనదల్చుచుం
గనుబొను నిక్క నంబరముఁ గన్గొనుచుం జెవి వ్రాల్చి కొంతనే
పున కిది శౌరిపల్కుబడి పో వినఁగల్గెనె యంచుఁ దత్తరం
బును దమకంబుఁ దాల్చిభయము న్మృదము న్మృదిలొఁ బెసంగఁగన్.

క. చిరచిరను సెజ్జమిఁదికి, నరిగి గవాక్షయులఁ జూచి హరియే యనుచుం
బరికింప రాధికామణి, మఱియేమియుఁ దోప కపుడు వ్రాన్పడియుండెన్. 7

వ. అంత. 8

నీ. వచ్చెనా నాతండ్రి వానుదేవుం డని, నందుండు వచ్చె నానందమునను
నాచిన్నపాపని జూచితిని యని, సొంపున జేరె యశోద ప్రేమ

మనసేస్త కాదు చేరెనటంచు గోపాలు, గుమిగూడి మూగిరి గొల్లలెల్ల
నేడైన దయకలెనే యంచు గోపిక, ల్పొరుగిండ్లనుండి చూచిరి కడంగి

గీ. చెలిగి కృష్ణుండు దుప్పటి మొలచిగించి, తల్లిదండ్రులపాదపద్మముల కెరగె
వారు దీవించి కాగిట గారించి, గభ్రుడు వారలభాగ్య మేనునిసుతింప.

9

ఉ. నందకుమారు డంత జీఱునవ్వు మొగంబున దేటకన్నులక
బొందుగ జాఱుపూలసిగ పొంకమునక దల పగలించు మై
గందపుబూతచే నలుపు గన్నడ కొక్కవిలాసమూర్తి విం
తందము మించినట్లు కననయ్యె నెగాదిగ జూచువారికిక.

10

మ. అచటం జల్లగ దల్లిదండ్రులనునం బానందముం జెంద బ
ల్కుచు గోపాలుర బుజ్జగించి నలుదిక్కుల్ జూచి తక జేరగో
రుచునున్నట్టితజాంగ నామణులకోర్కుల్ జూపులక బ్రీతి జొ
న్నుచు వార్వారల నిండ్ల కంపి చనె గృష్ణుం డాంగళ్లోనికిక.

11

గీ. చని యనుంగులతోడ భోజనము చేసి, తల్లిదండ్రులతో గాంతతవు దాను
తెండ్లియాడినముచ్చటల్ ప్రేమనుడివి, వారియునుతు నిద్రింపవలయు ననుచు

12

ఉ. ఇంపునుట్టిల నొక్కపడుకిలు గనుంగొని యందు రాధయం
దంపులెంగు వినులవినంబక దా విననట్లు చేరి నుక
గెంపులచెక్కడంపుబనిగీల్కొనుబంగరుపావ లెక్కి ని
ద్దంపు మోటుంగుజాయజనుదాళికరంబున దల్పు మీటికక.

13

గీ. అమ్మనేజెల్ల యదియెవ్వ రనగ రాధ, యెటను బోవను మిం దెవ్వ డేల వచ్చు
నేను నీనుట్లుడనటంచు నెనరువోప, బాదములమీద వ్రాలె గోపాలమూర్తి.

14

క. లేవయ్య దొడ్డవాడవు, నీ వని తా నవలి కేగి ని శ్నేయనుచుం
దీవింప ; నిందు మునుపే, గోవిందుడు నితై పెండికొడు కన విందున్.

15

గీ. పాన్పుమీదను గూర్చుండి పలుక వయ్య, మీరలును మహారాజు లైనారుగనుక
నే ననుస్మృతి నే నెన నిదిగొయనుచు, మొక్కి తా బాన్పుగిగున నింపునవసించి.

16

క. వెలగుపడి యూగుండ్డెడు, హరిగూరిచి రాధ పలికె నానాటివలెను
మరిపము గలదో లేదో, యగుదుదనుని వచ్చినావె ? యరయుము రాధన్.

17

ఉ. దొరక యేమియుక బలుకకుండెద నంచు దిటాననున్నశృం
గారగుణావతంస ! నిను గన్పొని మిన్నక యూగుండ దీ
నో ; రొక పెండ్లికైనను ననుం బిలిపించితె ? మాడ నెవ్వరుక
లేని కాదు ; నీదయును నే దగుదానను గాన వేడితిక.

18

క. గోపాలక మాటాడక, కోపంబున నుండ నెంచుకొంటిని మొదలన్
నాప్రజ్ఞ నడవబోదని, కోపము నేనే శమించుకొంటిం బిదపక్ష.

19

ఉ. వేడుకకై నంచు రతివితల నిజ బ్రమియింపజూతునో
మాడి వహించునో భువనమోహిని నేనని కాక యేల పెం
డ్లాడితి వంచు బాధ్యతను నాడుదనో యిదియేమి యెందునాం
గూడనిదాననై చనవు గొరెద నెప్పుడై నంచు దూతృదక్ష.

20

ఉ. మానుష మెంచియైన నొకమంచితనానకునైన నీవు పు
ణ్యానకు మాటలాడెదవు ; నాతరమా నిను బల్మితేసి నే
సోనకుఁ బిల్వ ; నీవునత చాలదె రాధకుఁ ; గాక కాకచే
నే నొకటాడనేటి ; కది నీకు వసభ్యతఁ దోపనేటికిక.

21

ఉ. దోసము కృష్ణ కృష్ణ నిను దూటిన ; నానొసలందు ధాత మున్
వ్రాసినవ్రాతె కాదనుచు వ్రాయఁగ నీవతమానె ; నీవు నే
వేసట లేక యేరికిని వేడుకచేసెదు పైని పైని నా
సాసల మాకుమేమె పయినాడుచు నిన్నన నేరయన్నదే

22

చ. ఎడనెడఁ జూడుమంటివో ; పయింబయి నెమ్మది నిల్వమంటివో ;
గడగడఁ గోరుమంటివో, వగింబడుమంటివో, వేగుమంటివో,
బడలుమంటివో ; యరుచిపాల్పడమంటివో ; సిగ్గు నెగ్గు లే
కడలుమంటివో ; పొరలుమంటివో ; మూర్ఛమునుంగుమంటివో.

23

ఉ. ఒక్కతెభ్రాంతిచేఁ బొరల నొక్కఁడు మాన్వగఁ బూటకాఁపె ? నే
నెక్కడిదాని నీవు మును పెక్కడివాడవు నాకు నీకు నే
మక్కరయున్న దైన నొక రాడెడిపల్కులు నేనె బల్కెదక్ష
గ్రుక్కక ; యాయె బోయె నవి కొన్నిది నాల ఋణానబంధముల్.

24

మ. మన మానాడు మహావిరోధములఁ బ్రేమ స్త్రీః భోగించుట
ల్వీను మీనాటికి నిద్ద టొక్కరొకరిక వేసారుటల్ వింతలై
కనుపించెఁ రచియింపనేరచి కవు ల్కల్పింప లోకానకున్
విననా ; నింతియచాలు ; మీదికథ లీదీనుల్ వినలే వికక్ష.

25

ఉ. అందుకు బ్రెసిమాలి యొకయత్నము చేసుకయుంటి నేని నా
యందుఁ బదాలువేల కొకయంశము రాదు భవత్కటాక్ష ; మీ
సందున భోజకస్యకయు సత్యయుఁ దృప్తిపహించినంగదా
యిందలమీఁద రాధ యింక నేటికిఁ బాలదె జీవనానికిక.

26

మ. తుని నెట్లయ్యెదనో యిశేటికి విగర్తల్ రేపు నీరుక్కిటి
నుదతీరత్నము నీవు వాడుగొనఁ బొంచుల్ చేరి నే నల్కుడి
రృదనో యెవ్వ రెఱుంగువారు మఱి నీచిన్నారిపూఁబోండ్ల నే
ర్పిదవంగాఁ గయినేసి పెద్దతనమై యుండంగ నేఁ గందునో.

27

మ. సతమా పాత్తులవన్నె కాఁడని గణించన్ లేక యాగొల్లగు
బైబితలఁ బోరితి నెఱిదాఁక ; నది చూపెఁ జూడు చేనేత ; నా
గతి నీపట్టపురాండ్రకై యొకతె వల్కున్ గారణం బున్నదే ?
యతిమాత్రం ; బెవ రేమిసేయ నిక మధ్యస్థుండవై తన్నిటన్.

28

సీ. పాలువెన్నలకుఁ బైబడెడునాఁటికెకదా, యాదరించు యశోదమీదిప్రేమ
నేడుకతోడ ముద్దాడునాఁటికెకదా, మిక్కిలి నందునిమీదిప్రేమ
ప్రేపల్లె దూడల మేపునాఁటికెకదాఁ మేలమా గొల్లలమీదిప్రేమ,
అబ్బినయెడల మల్లాడునాఁటికెకదా, మిక్కిలి మాబోంట్లమీది ప్రేమ

గీ. తండ్రి వసుదేవుఁ డయ్యెను దల్లి యిపుడు, దేవకీదేవి యయ్యెను దేవరకును,
సఖులు నృపులైరి రాబోంట్లు సకియలైరి, చాలదే నేఁడు కొత్తసంసారమయ్యె. 29

మ. విమలాత్మా ! యొకవిన్నపంబు వినుమా ప్రేపల్లెలో నున్నపా
పమునన్ మానితొ నన్ను ; నేను మెలఁగేపాపాన ప్రేపల్లెపై
మమతల్ మానితొ, యింతిమాత్రము వచింపన్ లేవె ; పుణ్యంబు నీ
కమరున్ గారణకార్యముల్ దెలిసి యోగ్యాయోగ్యము లుచ్చెడఁ.

ఉ. యేమిటికంటివేని విను మిక్కడివారలు నాఁటినుండి నీ
వేమొ తృజించి నాకొఱకె యాదకు రావని యాడుకొందు రా
సామి యెఱుంగు నీమనను జన్మముదాల్చుటయాదిగాఁగ నా
నాముఖబాధలం బడితి నల్లరికిం బగయైతి నీవగన్.

31

చ. నిలువనిప్రేమదోసమున నెంజలి నీకు వచింప ; నేరికెఁ
దెలుపుదు నిందుకోసమె యతిత్వర రిమ్మని కమ్మఁ బంపుటల్
పాలుపుగ నేఱితిో మనసులోఁ గలత్రొక్కుడులెల్లఁ దీతె ని
ర్మల మిఁకమీఁద నేమయిన మంచిది యం చిది సమ్మతించితిఁ.

32

మ. ఇల నీమోహపుటాండు నీవు పదివేలేండ్లున్ మహారాజులై
కలిమి స్మృతిని జల్లనై బ్రతుకు డింక న్నన్ను నాపేయమం
దలంపబోకు ; తలంప నేమిపని ? యాదైవంబు నీతోడనే
కలసెఁ ; బాసలు నీకు మేలొసగు బోకంజాతపత్రక్షణా.

33

కాదైవం బెంతకుదెచ్చె ? నీవలపు లేదా నాటికి ? న్నేటికిన్
ద్రోవల్ పుట్టెనె ? నాటి దీగుణమె కాగో ; నాటి విమృశులే
కావో ? లేక యిదేమి ; యీ నడత ; లీకైలాట ; లీహాసముల్ ;
నీ వాక్యఘండ వేసు రాధ నెకదా నీ రేజపత్త్రైక్షణా !

34

ఉ. ఇన్ని దినంబు లే బ్రతుక నెంచుట యేమిటి కంటివేని యీ
కన్ను లదేమొ నిన్నుఁ దమకాంక్షబుదీఱఁగఁ జూడఁగోరె ; నే
నున్నది దేవుడుం దెలియకుండునె ; దేవుండటందు నీకు లే
కున్నను మాఁకు బామరిక మున్నది యున్నది నాలలోపలక .

35

ఉ. వంచన మాని గుట్టు మగవానికి నాఁడుది మించి యియ్యగా
దంచు వచింతు ; రొనది యదార్థము ; మంగల నిన్ను నొక్క టా
సింపినదానఁ గాన నది చెప్పకతీతదు ; నేనుబడ్డపా
ట్లెంచఁగ రాధ దయ్యమునుమీ యిది యేమని చిత్తగించెనో.

36

సీ. ఒంటిగాఁ బవలింప నూరక నాగుండె, యదరంగ నెగవైచినట్లు తోచు
వడిలేచి తెగువతో నడవనూహించునో, నదుముచుఁ బైబడినట్లు తోచు
కాదని యటులేవ గమకింప వడఁకుచు, నదియేమొ వుదయించినట్లు తోచు
గోరింతయుబునుగాఁ గూర్పుండఁదలచునో, నట్టె సివంబాడినట్లు తోచు

గీ. పెట్టిపట్టినఁ గొంతవివేక ముండు, జలధిలోబడ్డ నొకతెప్ప గలిగియుండు
నింతగా దిక్కు దెసలేని యిట్టివెతలు, నాతలనె పెట్టరలేనె యాధాతకైవ.

37

మ. అడిగేవారో ; మనంబువల్లఁగను మాటాడేటివారో ; ప్రియం
పడ నూరార్చెడివారో ; మిక్కిలిదయక భాసించుచున్ బుద్ధిఁదె
ల్పెడివారో ; ధృతిలేక యేడ్చుచు మొఱల్ పెట్టంగఁ గన్నీళ్ళు చేఁ
రుడిచేవారో ; యొకింత రేఁబగలు నాతో వేఁగువాగో కడున్.

38

చ. నలుపురుసవ్వఁగా నడవినక్కలివంబయి పొర్లి యంతలో
మెలఁకువ నన్ను నే నుపశమించుక శ్రుశ్శుచు లోన మించినక
దెలివనిదెచ్చుకొంచు నొకదిట్టతనాన దినాలు త్రోసి యిం
తెలిరితి నిన్నుఁజూచితి దురాసలు రోసితి మేలుచేసితిన్.

39

ఉ. ఒర్పున భాగ్య మింతెయని యూరక నీపలు కెంతుఁగాకి యా
నేర్పు లికేమి యట్టిడవు నీవని నేనపు డెత్తి పెంచి యీ
డేర్పును, నేఁడు తాము రమియించి మగించను, తమ్ముజూచి ని
ట్టూర్పులతో నిటుల్ కరఁగియుండఁగ నేనదియేల యిం కిటన్.

40

కా. నామీదక దయ నుంచుచుయ్య యనుచుక మానంబుతో రాధికా
భామామరత్నము చెక్కు కేలనిడి గోపాలం గనుంగొంచు వీ
ణామాధుర్యకలస్యనంబు దొలుకం దా నేడ్చె గన్నీటనుక
గోమంజన్నులు దొప్పదోగి కడకన్ లో వెక్కుచున్ న్రుక్కుచున్.

క. కాంతాశంబున రాధా, కాంతామణి రోదనంబు గావింప
కాంతుఁడు గుణవంతుఁడు నర, కాంతకుఁ డపు డలుకఁ దీర్చినని వడి లేవక. 42

క. ముకుచెవు లదరఁగ గోపము, మున కొకవిత దోఁప మ్రొక్కుచు రాధా
ముకురాస్య రాకు రాకని, మకరాంకునితండ్రి కనియె మటిమటి కినుకక. 43

క. ఎనిమిదిరసములఁ గాంతల, నెనముద్రను బెండ్లిచూడి యింక నొకకొద్దువై
పెనుపొందుచోస్యరసమున, నను మచ్చిక నేను వచ్చివాడఁవె కృష్ణా.

క. నాతోడిది నీకేటికి ; నాతో డింక బలుకరాకు ; నాతోడిసఖుల్
నీతికి జాతికి వెలిగా, జూతురు నీతోడిచెలిమిఁ జేసిన నన్నుక. 46

క. కడనుండి యాడవలసిన, యడియాసలమాటల్లె నాదుము న్నాపై
నిడవలసిన నేరం బిడు, గడిచేరితి నాఁటిరాధ గాదింక మెలఁగక. 46

ప. అని సవతులపయం బొడము పినునం బెరుఁగుకినుక చేత నొకటిసేయం జేతఁ
గాని వితంబున లేనికలంకలు పనంబునం నొలఁగి తొందరపడి యెందునుం
ద్రోవగానని కొందలపాటన వెనుకనుందఱతోచక యన్నియుం జేసి తటస్థుని
విధంబున నున్న సన్నిహితునిభావి వియోగానల్పకందర్ప హేతిఘాతంబుల
నిలుపునం గృశించి కలితకంఠంబున యాచు నప్పటప్పటికిఁ దలఁ ద్రిప్పనుం
దప్పుక తనుజూచు నప్పుడంతిఁ గటాక్షించి యించుకవిచారించి యిది యెఱుఁగియుం
వలంపక తెగించియున్నది యెందు నపకమ్మకలం బడువారిమనంబు లొడంబడికలం
గాని ర వని నినయావరసంభాషణంబుల బొడశసహస్రరాజకన్యకామనోహరం
డిట్టనియె. 47

చ. పడఁతిరొ ఁడు నీకుఁ గలపాటివిచారము మాకు లేదె ; నీ
యడుగుల వ్రాలి కొంతప్రియమైనఁ దుద న్వివరింతు నన్నచో
దొడిబడ నానఁ బెట్టితివి ద్రోహము చేసినవాడ గాను నా
చిడిమడియెల్ల విన్నపము చేసెదఁ దాలిమి నూఁకొనన్సలక.

చ. మును బాల్యంబున నీవు ప్రోవనితటిక మోదంబుతో నున్నచో
నను నానావిధగండముల్ బొదువుచున్నక నీకటాక్షంబుచే

తనె కాదా కడకెల్లగలె నది రానా నాఁడు బాలెంతయుం
చును బండ్లంచును గాలియంచుఁ దరులంచుక మాయలం చందుమే.

క. వెనుకకొ దెలిసెను కంసుని, పను పని యది తెలియలేక బలియని బిలువకొ
జనవలసె మధుగ కవ్వల, వినకుందువె మాను యచట విడివడినకథ.

గీ. తల్లదండ్రు లయ్యుఁ దారు గాకుండిరి, చెరలఁ దగిలి వెడలఁ దెరువులేక
ననుదలంచు దేవకిని వసుదేవుని, నరయవలదె దోషమాలతాంగి

ఉ. కట్టిడికేతలు న్నెత్తలుఁ గంసునితోడనె దీక్షనంచు నే
గుట్టువహించి రాజ్యమునకుకొ బరు వానక వానితొడ్డికిం
బట్టముఁగట్టి యాకుదురుపాటవునంతకు నిల్చి యం ను
న్నట్టుల నిన్నుఁ జూడవలెనంచుఁ దలంచుక వైనమానెడక.

52

మ. సకియా ! కంసునిఁ జంపినామని జరాసంధుండు రోసాన నూ
రక మామీదఁ జలంబుతో దిగి యహోరాత్రంబులున్ గోటఁ జా
ట్టుక పోరాడు బలంబుతో మరలి పోటుంబంట్లతో డుల్లు నా
బకళాటానకుఁగాదె యీనడుమ నేఁ బార్వతి డాగుండితిక.

53

క. ఈడకువచ్చినఁ గాదని, యాడకునుంబోక మనము ఈయిగ నెచటకొ
కూడానుండుదుమో యని, వేడుకను సముద్రు నడిగి విను నేర్పుమొయక.

గీ. వనభినదుమను ద్వారక యనగ నొక్క, పురముఁ గల్పించి యందుగాపురముగాఁగ
నచటివారిల రప్పించి యిచటి కేసు, ధైవమెయుంటి నింతలోపలనె వినుము.

55

కా. వాండ్లు స్వీండ్లు నుమకొ బడంతి యనుచుకొ వాత్రవ్వఁగా విండు దా
విండ్లమ్ముల్ శిశుపాలుఁ డందుకొని తీవిం ్కొనం దోడ వి
ల్కొండ న్నాని జయించి రుక్మిణి నటుల్ వంకాభి మానంబుకై
పెండ్లాడన్వలసెం బయోజముఖ దప్పేనికొ శమింపందగుక.

56

చ. ఇవతల నొక్కరాజు తనయింట రత్నము నాయెనంచు నా
యవుదల నిందమోపఁ బరిహారముగా నొకబాడవెంబడిన్
దవుల వనాంతరంబునను న న్నని మెచ్చి పురాణబుక్షపుం
గపుఁ డగురామదాసు తనకన్యను రత్నము నిచ్చె బల్మిచేక,

57

క. అపు డారత్నముఁ దొలుతటి. సృపునకు నిచ్చినఁ గుమారి నిచ్చె నతండున్
జపలాక్షి నిందసోకిన, యపక్తికి వారిఁ బెండ్లియాడఁగ వలసెక.

58

గీ. గదమవారల నొక్కొక్క కారణాన, నటు బ్రతిష్ఠకుఁగాఁ బెండ్లియాడవలసె
నొకటి సేయంగఁబోయిన నొకటివచ్చు, నెదుటివారు వివేచనలై యెఱుంగవలయు.

మ. చెరలోనం బడువారు లేరొ? దయచేసేవారలు న్లేరొ? కా
తరలంచు న్విడిపించఁబోయిన నదే తప్పే? పద్మాలురా
తేనెవ ల్నామెడఁ జుట్టుకోవలెనె యాదీనత్వముం జూడ తే
మయమాటాడఁ దెగింతు; రేమనివచింపన్ లేక పెండ్లాడితిక.

60

క. ఈలాగున నొక్కొక్కతెఁ, జీలలువలె దనులుకొనఁగఁ జేసెను దైవం
బేలా యొడలెఱుంగనిశిత, మేలోకమునందుఁ గలదె యిది నిజమానే.

మ. ఇదిగో చేసినపాప మీపలుకులం దేమాత్రముం దప్పినం
బదివే లేల భవత్పదంబులు దలంపక యోగ్యుడం గాను సం
పదతోడన్ బలగంబుతోఁ బ్రతిభతో భాగ్యంబుతో నున్న పీ
మది కింపొనని నీప్రతిష్ఠయని కొమ్మా నమ్మితి న్నెమ్మదిక.

62

ఉ. ఏనటుగాకవారలపయిన్ దయగ్గనవాడ నైన నో
మానిని ! నిన్ను నింత బతిమాలు నే సమయంబుఁ జూచి యే
మేనియుఁ బల్కఁగాని దయ నింతటిమోహము నీకుగల్గినన్
మానక నాదువెంబడిని మచ్చిక ర మ్మికె యుక్తులేటికిక.

ఉ. అన్నియు విందు నాకుఁగలయట్ల పదాటవపాలు మేలు నీ
కున్నదె? నీకుఁదాఁ దెలియరో? యవివేకపుఁజేత నూరు తే
కున్నది గాన నిన్నులక నోడెద? లోకమువా రెఱుంగరే
కన్నుల కల్గి నీవు దయగల్గుట నే దయ గ్గియుండుటల్.

64

క. అదియేల యాడుదానికె, గొదవ లిడక రాదు గానఁ గొదువగు నేనే
యదయుండ మహాపరాధిని; నుదవతి యిచ్చనైన మోడి మానఁగరాదే.

65

మ. అనిపల్క న్విసలేక రాధిక సరోజాక్షు న్నిరీక్షించి క్ర
మ్మిననిట్టూర్పు లడంచి గద్గదిక నేమే నాడఁగాఁబోయి యే
లని తానే తలయూచి యోయి, విను కృష్ణా ! జాణవం చందు రే
మున గల్పించును నేఁ డెఱింగితిమి సొంపుల్ గుల్కునీపల్కులుక.

క. వేపుమల నీమోహపు దేవులకథ కథలు గాఁగఁ దెలిపెద వాఁగా
నేవినవలె ననుక్రజ్ఞుకొ, నీవేడుకొ కాక యేమిసేరుపు చెపుమా.

67

క. నిన్నెవ్వ రడిగి రీకధ, లిన్నియు ; నిన్నెవరు కొడువ లిటు లాడిరి, మా
కున్నవి దయ లని యెవ రిను, కున్నా ; రీటుక్కు లేల ; నోయి మహాత్మా. 68

చ. వెడవిలుకానిచే దనువు వేసరియున్నది ; యందుమీఁద నీ
యడుకులమాట లేమిటికి నూరకయాడెదు నేర్తునంచు ; ముక్
బిడుగునబడ్డవారి కొరకెఁగొని చూడును ; తావితల్
విడు విడు చాలు నెంతయువివేకము నేఁ డిటులయ్యె వేడుకల్. 69

గీ. మమ్ము హాస్యంబులాడక మానవేని, నాడవలసినయటులెల్ల యాడు మీవు
నేను విని తాళలే నని మానమునను, జెవుల నంగుళులను జొన్పి శిరము వంప. 70

చ. ఇది కదియంగవేళ యని కృష్ణుఁడు పానుపు డిగ్గి రాధికా
మదవతిచెంతఁ జేరి నునుమై పులకించి చెమర్చు నొక్కచే
లుదులునుఁ దీసి కన్నుఁగవ నొక్క నా లి కొపమున్న మం
చిది చలమేల నొక్క నెవచే విను నా దొకవిన్నపం బనక. 71

క. ఒక చెని మూనుక విన్నప, మొకచెని విను మనినమాట కుల్లములోనన్
ముకురాస్య వాదులాడక, మొక మోరఁగఁ జేసి కొంత మోడి వహించెక. 72

ఉ. ఇప్పటి కింత చాలునని యేమియునుక బెనఁగాడఁక యా
కప్పురగందితో ననియెఁ గంజదళాక్షుఁడు కొపగించి యా
యెప్పలకుప్ప నీ విటుల నుందువె యుండిన నుండు మోమటుల్
ద్రిప్పఁగ నేమిచేసితిని దిన్నఁగఁ గన్నులు విచ్చి చూడనే. 73

క. నీమనసు రాకయుండిన, మోమైనం జూపరాది మోసంబటవే
మామిళ్ల కాజ్ఞలెత్తే, కామిని గ్రుక్కిళ్ల కాజ్ఞ గలదే యెందున్. 74

ఉ. కోమలి లోకమందు నొకకొన్నిదినాలకుఁగాదె కామినుల్
కాముకులందు నిబ్బుగురు కాంక్షలు పిన్నటనాఁటనుండియున్
గోమున నెత్తిపెంచితివి కోరిక లుంకితి వాదరించి నీ
మేము యెఱుంగఁజేసి తిపు డెవ్వఁడ నింతనిరాకరింపఁగక. 75

చ. ఎఱుంగనివాని నన్నుఁ జెలి మేటికిఁ జేసితి వాసఁగొల్పి నీ
సరసము నీవిలాసమును చాల మనంబుననాఁటె నిన్నికక
మఱవఁగఁజాల నేల బలిమాలఁగఁజేసెద వేమిపోయె ని
న్నరగడెనేపు కూడిన గృతార్థుఁడ నాదుఁడదే తలోదరీ. 76

మ. కలహానను నీవె దైవమని నేఁ గన్గొందు నాడెందముం
దెలియన్నేపు దైవయత్నమున నెంతే నేరముల్ చేసినా
జాలుకం జూతురె ; బుద్ధిగా నడుపుమంచుం దిదుకోరాదంటే ;
చెలి ! నీచిత్తము నాదుభాగ్య మిఁక నాజీవంబు రక్షింపవే.

77

చ. కనికర ముంచవో, నెనరుగ్గినదానవు కావో ; భేద మీ
తనువులతోడ రాదనివదానవు గావో ; పడంతి యింతలో
మనలనుజూడలేక నడుమంత్రపువారు గుబారుచేసి గో
బ్బున నినువంటివాని కెగఁబోసిరి నాతలపొప్పకుండఁగన్.

78

చ. చిలుకలకొల్కి సీసాబగుచి న్నెల సీనును దేటపల్కులన్
వెలసె మనంబు కొంత, రతివేడుకలన్ జవిచూపి తేనియున్
బలుకులకేమి నాతనువు పావనమా ; నటమీఁదిమాటకుఁ
ములుచనుగాను నీమనముచ్చటఁ దీర్చెద నోతలోదరీ.

79

క. అహమికను నన్నురూఢిస, తహతహచే నపుడు నీకు దయలేదనుచున్
బహువిధముల నెదురాడితి, నహహా నాయంతవెతల నందవె నీవున్.

80

ఉ. కంతునిగంతు లెంచి కమగంటికెఁ బుట్టెఁడు నీరునించి యం
తంతకుఁ దల్లడించి ధృతి యల్లనాడఁగ నిచ్చగించి యా
ద్యంతములుఁ దలంచి చెలులాడుకొనక దలనాంచి వాంఛచే
నెంతవిరాళిఁ బొందితివో యెంతకృశించితివో తలోదరీ !

81

చ. చెలి నినుఁబాసి యే నిదురఁజెందమి తెప్ప లెటుంగుఁ గాఁక చేఁ
దలఁగుట మేనెటుంగు రుచిదప్పుట జిహ్వయెటుంగు నొంటి నే
నిలుచుట నీవెటుంగుదువు నిన్నును నీమదిలోనిచింతయున్
దలఁచిన గుండెలోదిగులు పైవ మెటుంగును బ్రాణనాయకా.

82

చ. నలుపురిమాటలున్ వినక నాతలిదండ్రుల నమ్మఁబోక పె
ద్దలు తెలుపంగ నూఁకొనక పైవమునుం గొలువంగలేక నీ
చెలిమియె భుక్త ముక్తి యని చేరితి నింతటిదానపాట నేఁ
దెలియక మోసపోతిఁ బరదేశిని జేసితి వంగనామజీ.

83

క. ఈవగను వగకు వగకును, భావనతో నూలుపద్యములు చెలి నీకై
యావఱకును రచియించితి ; నీవేగతి ; లోక మెల్ల నినుఁగొనియాడున్

ఉ. జిత్తులకై లిచ్చకముఁ జేయుచుఁ పయి నాసఁగొల్ప నే
నత్తటి నన్నియు న్మ్రుఱచి యంతకుఁ జొచ్చితి ; బొంక నేర ; నా
దత్తిక నీవు నేవగను దండనఁజేసినఁ జేయఁజెల్లు ; నీ
చిత్తము నాదుభాగ్య మిఁకఁ జెప్పెడిదేమి కురంగలోచనా.

85

ఉ. ద్రోహిసటుంచు నేడుగద తోఁచెను ; ముందటి చిన్న నాటి నా
మోహముఁజూచియైన నను ముందుగఁ గైకొనరాదె. కోప మే
లే హంతాక్షి ! నానడత లేగతినుండిన నుండెఁగాక ; యీ
దేహము నీయధీన ; మిదియెంచియుఁ గాఁగిటఁ జేప్పరాదఁటే.

86

సీ. ననచూపకఫలించు పనసభూజముభంగి, నుదతిగో ! మను మేలు చూపినావు
పూచినంత నె కాచి పొల్చుమామిడిమాడ్కి, నెలఁతగో ! మది దయ నిలిపినావు
పూచి పిమ్మట రాలిపోవుపాటలికీలఁ, దరుణిగో ! కలఁత్రేమ దాఁచినావు
పూచి కాచి ఫలించు భూకల్పకమురీతి, మగువగో ! యిఁక నైన మనుపఁగలవు

గీ. నీకు నీయంతఁదోపని నెనరు ప్రేమ, బలుకువగలను నదతలఁ చెలుపవశమె
నిన్ను వంటిది ననువంటినెవరువానిఁ, జలము నేయట యిది పూర్వఫలము గాదె.

క. కలికీ ! పలుకవె ; చిలుకల, కొలికీ ! దయఁ జూడరాదె ; కోపం బేలే ?
యలికీరంబుల కిదిగో, యభికెను నాడెంద మెందు కలయించెదవే.

గీ. ఆన విడు నీదుపదములనైన వ్రాలి, వేడుకొనియెద దయపుట్ట విన్నవించి
పదతి కాదేని హృదయతాపంబు దీఱ, నాన విడువుము నీయధరామృతంబు.

గీ. రమణి దాసరితప్పు దండమునఁ బోవు
నందు రెండుకు నోచునె తిందువదన !
యింక దయ నేలుదో భాగ్య మింతో యనుచుఁ
దొలుతఁ దను దోడితెచ్చినచిలుకఁ జూచి

చ. కడకడయందెదేమె చిలుకా ! మను నమ్మిక లీవొసంగఁగాఁ
దొడిబడి నమ్మి వచ్చితిని దోచినరీతిని విన్నవించితిన్
గడపట నేమిలేక ననుఁ గంతునిచేతికి నప్పగించె మీ
పడఁతుక, యాను గా దనుచుఁ బల్కుదు ; నీవును నూరకుండెదే ?

చిలుకలకొలికికిఁ గలికికి, నలుకంట పలుకదంట చలములంట నీవైన
గులుకువగఁ గులుకుకపురపు, బలుకలొలుక వలపుఁ జిలుకఁ డలుకవె చిలుకా !

గీ. మరుఁడు గుఱిగాఁగ నేనాడుమాల యొకటి
చెవులఁ జొరదాయె చిలుక యీచెలికి నేడు
నూఁద్రప్రసంగ దారంబు నూనవడు
భామ యిటులున్న మగవాఁడే కేమిసేయు.

93

ప. అనిన రాధికాతిలకంబు తనపెంపుడుచిలుకం జేర్కొని యిట్లనియె.

94

క. నే నెవ్వతఁ దను మనుపను, దా నెవ్వడు నన్ను వేఁడఁ దనకు న్నాకున్
బూనిక నేసంబంధమొ, వైనము నీ వడుగ వేరవా యని గడుమన్.

ప. చిలుక యిట్లనియె.

క. నీ వనఁగా నతఁ డనఁగా, నే వివగా జాల; నెల్లగీతులు గీతుల్
నీ వెఱుఁగు దాత డెఱుఁగు, బోవే యనఁ గృష్ణుడలుక మొగమునఁ దొలకన్.

గీ. ఇంతి పనిలేనిపనికి నే నేల పెనగ, ననుచు మెడజాటుసిగఁ గేల నదుముకొనుచుఁ
దగటుదుప్పటి పల్లవాటుగ ఘటించి లేచి తలయూచి రాధను జూచి పలికె.

ఉ. తీరనిమోహతాపమున దీనతచే బతిమాలిచూచి నే
సారితి నింక నీచెలిమి చాలును నీవెత నీకు ముద్దె; నే
నూరికే బోయెదం గరుణ యుంచవె యించు; యూఁడింపగా
నేరక సోతి నంచుఁ జెలి నీవెత రెంచెద వింఁమీదటకా.

చ. సాలయక యెన్నిదేశములు చూచితి నెందఱతోడ నేస్తముల్
నలిపితి నెంతముచ్చటకుఁ జాలితి; నెవ్వియు నిల్వవాయె నీ
నిలుఁడమాట నీ నెనరు నీరసికత్వముఁ జాల నమ్మితికా
జెలి! కలనైన నన్ను మఱచేవునుమీ యెవ రెన్ని చెప్పికా.

100

చ. కులుకుమిటారి నీవు నెలకొన్నపురంబును నీగృహంబు నీ
చెలులును నీవు నీసాలపుఁజెన్నెలు నీవగలుకా మనంబునన్
నెలకొన గుండె జల్లునును నేటికిఁ దీఱనిపైనమాయె ముం
గల నినుఁ జూడనొనె! యవుఁగా పరదేసుల కేడవేడుకల్

ఉ. ఒక్కొక్కనాఁటినినడత లుల్లమునం దలపోసి యే
చిహ్నులకైన నోర్చి దరిఁ జేరుదుఁగా యని చాల నమ్మితిన్
మక్కువలేనిచోట బతిమాలిన నామది కందుఁ; గాక యా
తక్కువనేస్తమైన మితిదప్పిన వేసట గాదె యేరికెన్.

చ. పకపకనవ్వును జెలగి పైకొనుచుక రతులం బెసంగి పా
యక మనమున్న చంద మినుమంతయు నే మఱవంగజాల ; నెం
దుకుఁ బలుమాట ; లీతనువుతో నెఱనమ్మిన నామనంబుతో
నిక నొకకాంతతో జెలిమియేమన నేయఁగలాడ మానినీ !

103

చ. పలుమరు నీకుఁ గాఁబడినపాటులు నీమన నే యెఱుంగు ; నీ
చలమును నీతృణీకృతియు జవ్వని నామననే యెఱుంగు ; న
వ్వల ననువంటి మేలుగలవాని గడించుకొనఁగలేవు ; నా
పలనను దూఱు లేదు ; నెలవా యిక సీమకు ముద్దుకోమలీ

మ. పరువై వచ్చితిఁగాని నేరములు నాపైనుంచి కోపించు మే
నెఱుంగ న్నామది చల్లఁజేసితివి యీ యిల్లెల ? యూరెల ? యె
వ్వరు నాకేల ? బుఱునుబంధములు గానా యన్నియు క్షేత్రితో
సరిగాఁబోలును బోయివచ్చెదఁ గటాక్షం బుంచుమీ రాధికా.

మ. అని పల్కు నివ్వి కల్గి యెంతపలుకయ్యా యింతగా నేరహం
డిన లోచేతువె రాజకన్యకల ; నెంతే జాలఁ దెల్పెల్లఁ బా
లనుచు న్నమ్రేడిగొల్లవారికడ ; నాహా నేము నీచేతులకా
గనినా ; మన్నియు నీకటాక్షముననే కాదా ప్రవర్తించుటల్.

106

మ. నను నేఁ డెవ్వతెనంచుఁ జూచెదవు కృష్ణా నిన్నుఁ బోకుండ బ
ల్మిని బ్రార్థించెదనంచు నెంచితివో యాలే యంతకుం జాలవే
యనుఁగుంబోటులయిండ్ల కేఁగెదవో భాగ్యంబాయఁ బోసొమ్ము ప్రే
మను నేఁ జూచెద నిన్ను నన్నుఁ దెగడి మాయూరిపూఁబోఁడులకా.

చ. తెగువల నమ్మలక్కలు పతివ్రతలై నను దూఱువారు ; నే
నొగి విమదాన ; నీవు కడనుండెడివాడవె ; నీవు వారునుం
దగవున మెచ్చనేయుదును ; దప్పినఁ జూచెద ; నింటికెల్లనుం
బొగడిక దెత్తుగాదె ; యెటుపోయెదు నిన్నిడ నెన్నిభంగులకా.

108

చ. అనుచు బిరాన లేచి వనజాక్షునిదుప్పటికొంగుఁ బట్టి గొ
బ్బున నెటుపారిపోయెదవు పోదువుగా కవి శయ్యమీఁదికిన్
బెనఁగుచుఁ దీయ నొయ్యనఁ దమిక్ బిగికొగిటికొఁ గదించి రా
ధను గరఁగించె శౌరి తనుతాపము దీఱఁగఁ గోప మాటగన్.

10

చ. చలమును గోప మీరసము జవ్వని కేడకు డాగిపోయెనో
తెలియదు కొంతనేపు తనదేహము తా నెఱుంగంగలేక మై

పులకల నప్పటప్పటికి బొంగుచు నిక్కువలంట సోలుచున్
బలుకక యూరికుండె నలమాధవుకాగిట రాధ వేడుకక.

110

క. చెలువయట రాధ ; కృష్ణుడు, చెలువుండట ; చిన్న నాటి చెలిమట ; యెకలై
కలసినవారట ; వారల, మెలకువలకుఁ దమికి మట్టుమేరలు గలవే.

111

మ. కొమరుబ్రాయపుఁజిన్ని చన్నుగవముకున్ నొక్కి కోరాడి కం
తమునం గేలు గదించి యిక్కువలు గోటక మీటి నెమ్మేన లేఁ
జెనుటల్ గ్రాలగఁ గాఁగిలించి బడలించెన్ జొక్కి తా నెంతయున్
దమి రాధా మధురాధ రాధరసుధాధారల్ చవిగ్రోలుచున్.

112

ఉ. చిక్కితి వంచు రాధ యొకచే హరికంఠము గాఁగిలించి తా
నక్కున వ్రాలి చూడకుమటంచును నించుక మోడినేయుచుం
జక్కరయోవి యాని నిలజాలక కన్నరమోడ్చి సోలుచుం
బుక్కిటిపిడె మందుకొని ముద్దుల నొద్దిక మాటలాడుచున్.

113

నిరోష్ఠ్యమత్తేభవ్యత్తము.

గిలిగింత న్నగి కాంత కాంతకృతసం కేతజ్జయై యిచ్చఁ జం
చలతాటంకర భాంగగండయుగయై సత్యంక్తచేలాంతయై
చెలరేఁగన్ గతి నస్తనాన్ద్రాని శ్చేషాధరగ్రాహియై
గళనాదాంగదఘంటికాలకలకాంతాంగి జేచ్చారతిక.

114

చ. గళరవ ముప్పతిల్ల బిగికాగిటఁ జన్ను పిక్కితిల్ల నం
దలరన మావహిల్ల గడిదేసినవార్తలు గ్రక్కతిల్ల మె
ఖలరొద తారసిల్లఁ దెలికన్గొన లించుక సొమ్మసిల్ల నూ
ర్పులు వడిసంఘటిల్లఁ దమిఁ బోగి లతాంగి చెలంగి పెకొనెన్.

115

ఉ. అంత రితాంతమంచు గమలాక్షుడు రాధిక మోముఁ జూచి యీ
వంత లిఁకేమి తెల్పు నొక వేడుకలఁ బదివేలువేడ్క లం
తంత ఘటింప నేర్చితి వహ నెఱయోధవు గాకె నీవు నీ
వంతకు సేరకున్న బ్రమియింతువె కృష్ణుని లోకులెన్నఁగన్.

116

ఉ. కొమలి యెంత నీవుపయికొన్నను మున్నొక లేనియె మ్మెతో
నామిక చేత నే గతులయంద మెఱుంగక యెల్లనంతి నేఁ
డేమి విన్నవించుఁ దనువెల్గు బాసమాయె నీబుఱం
బేముటఁ చెచ్చకొందు సొలయించితి వన్నిట మున్న వేడుకన్.

117

క. అన విని రాధిక కృష్ణని, గనుఁగొని యానవృషాము కళగలచెక్కుల్
నునుమోవియుఁ దెలిగన్నలు, గొనబునఁ బలుమారు ముద్దుగొనుచు న్నగుచున్. 118

ఉ. తేరనినిద్రమంపు దగదీఱనియూర్పులపెంపు పచ్చికా
టాఱనిమోవికెంపు చెమటాఱనిచెక్కులసొంపు జాతీయక
జాఱనిపైటలోనిబిగిచన్నలక్రోన్నెలవంకగుంపు చె
న్నార నోయారముల్ గులుక నచ్చెలి యప్పడక్కి వెల్పుడన్. 119

క. అనడత నెఱిగి యెఱుఁగని, దానివలెనె యాయఁడ తా నుండఁ దనుం
దానయి నందుం డడిగినఁ, బోసీ మంకేమి యనుచుఁ బోలఁతుక నవ్వున్, 120

క. ఈరీతిఁ గొన్నిదినములు, కూరిమితో రాధ వగలకున్ లోనై యా
కేరి వసియించి యొకనాఁ, డారమణిక సమ్మెత్తి నాడి నుముఖుడై. 121

గీ. పదిదినములకు మఱివచ్చెదనటంచు, దొడ్లదండ్రులతోఁ దెల్పి యెల్లచెలులఁ
బూర్వసఖులను బ్రിയమున బుజ్జగించి, రాధతోఁగూడ పెడలె నమ్మాధవుండు. 122

చ. రథముపయి న్వసించి కివిరాజులు రాజులు నేస్త్రకాండ్రు వే
విధముల వెంటరా నమితవేగముతో నత్తికైభవంబుతో
నధికముదంబుతో, దలఁచినప్పుడె ద్వారక కేగుడంచె దక
రథగజవాజివీరభటనాథు లెరుఁగొనఁగా మహోన్నతిక. 123

ఉ. ఇట్లు పురంబుఁజేరునెడ నేమనితెల్పుదుఁ దోరణాలమే
ల్కట్లను మంచెలన్ బురుజాల నివ్విడిలేరులఁ జప్పరాలయ
ర్కట్ల జవాదివాసనలు ఘమ్మన బంగరుమెడలన్ జెలుల్
పొట్లముగా నుమంబులను బోయఁగ నబ్బుర మయ్యె రాధకుక. 124

మ. హరిఁజూడన్ బురిమెల్ల ఘలుమనె; నాహో రాధ మాకేడ దా
పురమొచ్చెనటంచు రుక్మిణీమొదల్ పూఁబోడు లేమేమొ యెం
చిరి; శ్రీకృష్ణుండు పూర్వపక్షములఁ దా సిద్ధాంతముల్ చేయనే
ర్పరిగానక సరిమిద్దలొన విడెఁ బూర్వస్నేహయారాధకక. 125

మ. పయిపై రుక్మిణీసత్యభామల రమింపంగాఁ బదార్పణం
న్నియలం గూడఁగ నిర్వికారుఁ డనిన న్నిక్కోసియా నిర్జితేం
ద్రీయుఁ డెనన్నను దాళియిండె వెనుక; నిక్కంబుగా రాధపై
దయవాడై యపుడున్నచిన్నెలు వృథాతత్త్వంబు లయ్యెం గడున్.

ఉ. చేకొని మంత్రులం దిడియె నీమవివక్షత ; కార్యభిక్షము
 స్వీకర గుమాళ్లయం దిడియె ; విద్యులఁ జెద్దతనంబులన్ గుల
 స్త్రీకుశకంబులం దిడియె ; జిన్నె లిం కేమన రాధతోడిదే
 లోకము గాఁగ నుండె నిక లోకులు కాముకుఁ డంచు నెంచరే.

చ. కన విడలేక జక్కవలకైవడి రాధయు మాధవుం డిటుల్
 దవులుకయుండఁగాఁ దమరు తాళక రుక్మిణి సత్యభామ జాం
 బవతియు మిత్రవిందయును భద్ర సుదంత కళిందజాతయన్
 రవరవ నాడుకొంచు నొక రాతిరి లక్షణయింటి కేగినన్.

128

చ. పడఁతుక మొక్కి వాటి సపర్యలు నేయుచుఁ దాను వారు నొ
 క్కడ వసియించి నెచ్చెలుల నెవ్వరి నుండఁగనీక యోజనల్
 నడపుచు నీగునం దెగున నబ్బురు నాలుగుమాటలాడఁగా
 నుడుకుచు సత్యభామ విఁ యొత్తుల రుక్మిణితోడ నిల్లనన్.

129

గీ. నన్న గయ్యలి యందు రీకన్నెల్లఁ, దెలియవినవక్క పట్టపుదేవి వీవు
 ప్పేర్చి నీతోడినాటిగాఁ బెనఁగఁజేసె, దానవారాతి పారిజాతంబుకొఱకు.

130

ఉ. ఎన్నఁటికైన వానిచను వెవ్వతె నమ్మునె కృష్ణ కృష్ణ యా
 యున్నది నాలలోన దయయుంచినవానికెతానఁ బెద్దకున్
 బిన్నకుఁ గాకయుండ నడపించును ; చేసెడిబాసలంటిమా
 యెన్న వశంబుగాదు నిజ మించుక లేదు తలంచుచూచినన్.

131

ఉ. ఇంచుక రాధనుద్ది మునుపే విని వేడితి ; వారు వీరుఁ గ
 ల్పించిరటంచు నో రదిమి లేదని బొంకను నాడు ; నాడె యి
 ట్లించుక యొద్దికైన మన మింతకు రా నడపింతుమే యింకం
 గొంచెములోనె దానిపయిఁ గూరిమి తప్పునె ? తప్పె యోజనల్.

చ. అనిన జాంబవతి సత్యభామ కిట్లనియె.

132

ఉ. ఎందుకుఁ దప్పె యోజనలు కృష్ణునితంట రెటింగి దానిపై
 నిందఘటింప నేనుగును నేడవుఁ గా దనువారు లేరుగా
 కందఱుఁ గారటంచు నిపు డక్కట రాధిక మేలుగల్గెనా
 యందె రమింపఁగావలె నహర్నిశముం బనియేమి యేరికన్.

134

చ. అనిన మిత్రవింద జాంబవతితో నిట్లనియె.

135

- ఉ. ఎవ్వరికిం బనేమి యని యేటికిఁ బల్కెను నాఁడు నీవు నే
మెవ్వరమంచు నుల్కితి; మొకించుక నేల్లు నాటపాటల
న్నవ్వుల లోనుజేయవలె నాఁటికి నాఁటికి గాక రచ్చలన్
రవ్వలఁ బెట్టినన్ మనసు రంజిలనేర్పునె యెట్టివారికిఁ.
- 136
- వ. అనిన భద్ర మిత్రవిందతో నిట్లనియె.
- 137
- ఉ. రచ్చల రవ్వలన్ మనసు రంజిలదంటివి; రాధ కేమిట
వ్వచ్చెఁ బ్రతిష్ఠ నేఁడు; మగువా మనమందఱ మొక్కమాటగాఁ
గచ్చెగ శొరితోడఁ బలుకన్వలె రాధకు మాకుఁ గూడునే
. విచ్చలు మేము గావలెనొ నీ కది కావలెనో యటం చిఱన్.
- 138
- వ. అనిన నుదంత భద్రతో నిట్లనియె.
- 139
- చ. అదివలె మేముగావలెనొ యం చిపు డాడిన దాని మానునే;
యదివలె మీరుఁగావలె నటం చను; నింకొక నేర్పు దెల్పదన్;
పదటము లేక నందఱముఁ బద్మరథాక్షునిత్రోవఁ బోక నేఁ
డిదిమొదలుకా దెగించినపహిఁక సమయంబు ఘటించఁగావలెకా.
- 140
- వ. అనినఁ గాళింది నుదంతతో నిట్లనియె.
- 141
- చ. సమయము నేయఁ గృష్ణునకు సాగకపోయిన దేమి; యందుచే
నమరంగ రాధ కేమికోరువయ్యెను; బిన్నటనాటనుండియున్
దమి తలకెక్కియున్న దయదప్పునె నేర్పిమీని మందుమం
త్రములను బూని వానికిని దానికి భేదము నేయఁగాదగుకా.
- 142
- వ. అనిన లక్ష్మణ కాళిందితో నిట్లనియె.
- ఉ. మందును మంత్రమంచనెదు మంత్రము లిప్పుడు పాటిదప్పె; నీ
యందఱు మెచ్చ నే నొకయుపాయముఁ దెల్పద రాధచెంతకే
పొందుగఁ జెప్పిపంపుదము “ బుద్ధిని బెద్దవు నీవు, నీకు మా
కెందుకు వాడు నీవె తగ నెంచుక దిట్లు నేయు ” మం చొగికా.
- 143
- వ. అనిన రుక్మిణీరమణీశిరోమణియక్కామినీమణులం గనుంగొని నవ్వుచు నిట్లనియె.
- 144
- ఉ. నిందఱు నేయ నెందుకుఁ దృణీకృతి యెందుకు మించనాడఁగా
నెందుకుఁ గాదు కూడ దన నెందుకు మోడినహించి యుండఁగా
నెందుకు మందు మంత్ర మననెందుకు దైవముతోడ నేఁడునో
నెందుకు నేవచింతు నొకయిక్కువ యింతుక విందురేనియుకా.
- 145

మ. మనోభోగంబుల నేమితక్కువలుగా మన్నించె నేవేళకై

నను మాటాడఁడో బుజ్జగింపఁడో రతికా మల్లాడుచుం దృష్టిగాఁ
దనువులో సౌఖ్యము లొందఁజేయఁడో మహాతాత్పర్య చిత్తంబునకా
మనలోనకా మనవారె యిర్వలు వహింపన్ వారివే నేరమున్.

సీ. ఒకనిసామేమి వేటొక్కనిసామేమి, చక్కెర కమరునే చిక్కఁదనము
లోకులు గననేమి తా కనుంగొనసెమి, వెన్నెల పూసునే విన్నదనము
అంత గైకొననేమి యింత గైకొననేమి, యమృతాన కబ్బునే యల్పతనము
చెంత నుండినసెమి చేత నుండినసెమి, విరిబంతి కబ్బునే వెగటుఁదనము

గీ. ఒకతె చవిగొన్న లేదె మోవికిని డిపి, నలుగురును జూడ లేదె నవ్వలకుఁ దెలివి
మాట యొకమాటువిన్నఁ జాల మనకు తృప్తి, శౌరికడనుండినను లేదెసంతసంబు. 147

మ. వినుఁ డేవేళను గప్పుఁ డేనగరికిక వేంచేసెఁ దా నెవ్వతెం
గని మాటాడెను వార లప్పటికిఁ బల్కక మేర సర్వజ్ఞుడో
ఘనుఁ డేలా పొరపొచ్చెములో నడపు నింకకా మానుఁ డీవార్త లా
య్యన నారాధ యొకింత విన్న మనకే యాఁ జిన్నపా పీనములో.

చ. అన నిది యుక్తమంచు నపు డందఱు సమ్మతించేసికొంచు మె
ల్లనె తమయిండ్ల కేగి యొకలాగున నుండిరి వారినుటలే
యొనరికఁ బొంచులుండి విని యొద్దికఁ బెంపుడుచిల్కి గ్రహ్మనకా
దనకువచింప రాధ విని తా నది శౌరికిఁ దెల్పెఁ గల్పినన్.

149

క. ఈనుడువు లిపుడు వింటివె, యానడుచును నీవు చిలుక నంపిననాఁడే
నానావిధముల నడిగిరి, మానవతీ! నీదురాక మహి నల్పంబె.

150

వ. అనిన రాధికావధూతలకం బతిముదంబునఁ గృష్ణునితో నిట్లనియె.

సీ. పల్లెతావులనున్న గొల్లదానిని దెచ్చి, నిధిరత్నములయందు నిలిపినావు
చెలగి రాధామాధవులచెల్మి ఈ యన, బిరుదెనకీర్తి గల్పించినావు
ప్రాధలైన కిరీటపతులకన్యల మాని, ననుఁ బ్రాణపదముగా నడపినావు
సకలవిద్యారహస్యము లెటుంగఁగఁజేసి, దేహ మానంద మొందించినావు

గీ. నేఁడు నాపాలిదైవంబు నీవె యనినఁ, జాల దీమాట నామహోత్సాహమునకు
యెంతసంతోషపడెదనో యెటుకలేదె, మొదటి కిటుచేయు స్వాజ్ఞమూర్తి నీవు 152

గీ. ఒకటఁ గొఱతెనులేక నే నున్నదాన, నైన నావిన్నపం బిపు డాదరింపు
నీదుపట్టపుజేవులు నేను నీవు, బంతిభుజియింపవలె రేపు సంతసమున.

153

చ. అని మఱునాఁడు వారికిఁ బ్రయంబుగ సమ్మతిగాఁగ శౌరిచే
తనె విలిపించి వారిలును దానును గృష్ణనిఁగూడి బంతులై
యనువుగఁ బంచభక్త్యుపగమాన్నములక జపు లెంచికొంచు భో
జన మొనరించి ధౌతకరసారసలై ముదమంది రందఱున్.

154

మ. నవరత్నస్థితింపునామ్ములను నానాగంధపుష్పదుల
న్నవరంగత్క నకాంబరంబులను గాంత ల్వింతలై చేరి చు
ట్ల వసింపం గొలుపున్నమాధవునినండ న్నిల్చి యారాధ ము
క్కువతోఁ బత్కను గవ్వరంపునునుబంబుల్ దళులం జిల్కఁగన్.

మ. పాలుపా రుక్మిణీసత్యభామలకు నీపూఁబోండ్ల కాయున్నక
న్నెలకు న్నేల జెలికలైవై తెలిపెదక వీరల్ భవశ్రీతిక్త
కలమాం బందఁగ నేల? పంచి వరుసల్ గల్పించి గోపాల వీ
రలరక దిట్టము చేసి చేసెదనుమాధ్యస్థంబు నే నియ్యిక.

156

చ. ఒకనెల కొక్కమేర వినుఁ దున్నదినంబులలోఁ బదాఱునే
లకును బదాఱునాళ్లు; లవల నృతీ యార్దురి కాఱునాళ్లు నొ
క్కొకటిగ లక్షకాదులకు నొప్పుగు; సత్యకు రెండునాళ్లు; నం
దుకు నొక కెచ్చు రుక్మిణీకిఁ దోచినచో దయ నిల్పు పెల్లికిన్.

157

గీ. అనుచు నోయక్కలార నే నంటి ననుచుఁ, గోప మంచకుఁ డీమేర కొడువగాదు
సమ్మతిలుఁ డంచుసతుల మొగమ్ముఁజూచి, హరికి మొదలుగ రాధ యందరకు మొక్క

క. కూర్చుండు మనుచు రాధం, గూర్చి పడంతుకలు మెచ్చుకొనుచుం బ్రయముం
గూర్చిపలుకంగఁ గృష్ణఁడుఁ, గూర్చుండఁగ నిడియె నవ్వుకొనుచుం జెంతక.

159

ఉ. అంతట వారి వారిని గృహంబులకుఁ నెలవిచ్చి రాధికా
కాంతను గృష్ణదేవుఁడు తగనే గరఁగించి చెలంగి వింతకుకా
వింతలుగాఁ దమిక్ వరుసవెంబడి నందఱయిండ్ల కేగి య
త్యంతవిలాసమార్గముల దక్షిణనాయకుఁ డయ్యె నున్నతికా.

160

క. విను రాధామాధవకృతి, మనమున నిడి వినినఁ జదివి మఱి వ్రాసిన మె
చ్చిన యాధన్యాత్ములకుక, వనజాక్షుఁ డొసంగు సకలవైభవము దయకా.

161

గీ. అనుచు శుకయోగి తెలుపనజ్జనకవిభుండు
కృష్ణుఁడును రాధయును గాక యింకను గలరె
దైవము లటంచు వారల భానమునను
దలంచి | మొక్కుచు శుకయోగి గొలిచియుండె.

162

ఉ. కృష్ణయమంత్రివుత్త్ర ! నుకవీంద్రముఖాంబుజకంజమిత్ర ! శ్రీ
కృష్ణపదాబ్జసంతతవశీకృతచిత్త ! నవీనచిత్తజా !
జిహ్వసమానభోగ ! గుణచిత్రవిశేష ! గభీరసాగరా !
వైష్ణవసమృత్తప్రకటవస్తువిచారణ ! మంత్రివారణా !

163

క. చతురతరవచనరచనా, చతురానన ! కవినీధాన ! సంతతదానా !
మితభాషణ ! హితపోషణ !, మతితోషణగుణధురీణ ! మాన్యవిహరణా !

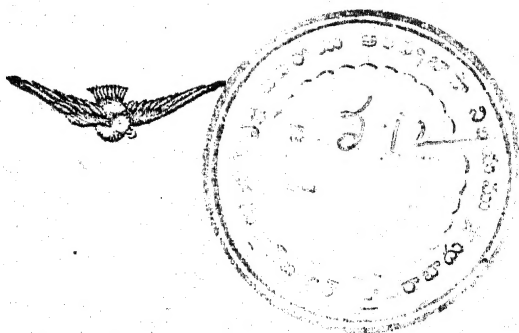
164

మాలిని. మగదలకులధీరా ! మీనినీచిత్తచోరా !
యగజీతగుణహారా ! యర్థిరాధాకుమారా !
నిగమవిధివిహారా ! నిత్యసౌఖ్యానుసారా !
సగరభవగభీరా ! చారుశృంగారపీరా !

గద్య. ఇది శ్రీ మద్వేణుగోపాల వర్ణనసాదలబ్ధ శృంగార కవిత్వవైభవ
వెలిదిండ్ల తిరువేంగళార్యతమాభవ విద్యజ్ఞనవిధేయ వేంకట
పతినామధేయ ప్రణీతం బైన రాధామాధవ సంవా
దంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ సర్వంబును

తృ తీ యా శ్వా స ము.

సంపూర్ణ ము.

పోతులూరి వీర బ్రహ్మముగారి జీవితము

‘ భారతాధ్యాత్మిక ప్రభుభాగ్యమొక్క భరతజాతిక గాక యెవ్వరికి గలదు ’

అయ్యలూరా ! విశ్వప్రపంచైక విజ్ఞానఫలదాయని, వేదకల్పకమున కాలవాలము, సంకల్పమాత్రమున జగన్ని ర్మాణమొనర్పదత్తులగు దపోధనుల కాస్పదము, సత్యరత్నాదిదిదృత్వాదీక్షితులై నహరిశ్చంద్రాదులేలిన పవనభూమి, పరిశురామ, ద్రోణ, పాండవేయాది వీరులంగన్న వీరమాత శంకరాది మతాచార్యులకు పుట్టినిల్లు. భువనైకపావని యని ఖ్యాతి నందిన భరతఖండంబున నెందరో మహాత్ములు పుట్టి గిట్టుచున్నారు. మీరు గాంధీమహాత్ముడు తిలక్ మొదలగువారి నెందఱనో చూచుచున్నారు. రామకృష్ణ పరమహంసాదులను విని యున్నారు. రామదాసాదుల జీవితముల నుజదివియున్నారు వారందరిని మితిమీరిన భూతధవిష్య ద్వర్తమానవేది, అద్వైతనమాంబునిధి, పక్కావేదాంతి గృహస్థాశ్రమములో వుండి పరతత్వమెఱింగిన బ్రహ్మవేత్త అతని కాలజ్ఞానవచనమునుజూచి వేదాంగవేత్తలు విభ్రాంతులైనారు. తత్వజ్ఞానవైదుషి, గృహస్థాశ్రమమందుండియే నిత్యశుద్ధిగా నెఱపిన వైష్ణవ సంపత్తి, యోగీంద్రులు తలక్రిందు లగుట జూపిన మహత్త్వము, వేనోళ్ల వాగడని వేదాంతులే లేరు. అమృహానీయుని నిప్పటి నెఱింగిన వారు వేళ్ళమీద లెక్కపెట్టదగినట్లుగా నున్నారు. ఆతడే పోతులూరి వీరబ్రహ్మపరమయోగి ఆ తత్త్వవేత్తజీవితచారిత్రము జనసామాన్యమునకు సుబోధకమగునటుల సులభశైలిలో యించుమించు 200 పుటలలో సమకూర్చి ప్రచురించినాము. దానింజదివినవాడే ధన్యుడు నేడే చదువయత్నింపుడు. దానివలన నీహింతు ఫలితము మున్ముందు తెలియగలదు.